

Elina Tolonen

SAMOJEDINKOIRAN KÄYTTÖOMINAISUUDET

SAMOJEDINKOIRAN KÄYTTÖOMINAISUUDET

Elina Tolonen
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maaseutuelinkeinojen tutkinto-ohjelma

Tekijä: Elina Tolonen

Opinnäytetyön nimi: Samojedinkoiran käyttöominaisuudet

Työn ohjaaja: Titta Järveläinen (Oamk), Eija Hakkarainen (Valjakkosamojedit Ry)

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2018

Sivumäärä: 54+11

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää samojedinkoiran käyttöominaisuuksia ja mahdollisuutta vaikuttaa niihin jalostusvalinnoilla. Samojedinkoira on rotumääritelmän mukaan seura- ja rekikoira, joten opinnäytetyössä haluttiin nostaa samojedinkoira esiin työkoirana ja kartoittaa samojedinkoiran rekikoiraominaisuuksia.

Työn aihe kumpuaa opinnäytetyön tekijän omasta harrastuneisuudesta ja kiinnostuksesta käyttöominaisuuksien määrittämiseen ja jalostukseen suomalaisessa ja osin pohjoismaisessa samojedinkoirakannassa. Toimeksiantaja Valjakkosamojedit Ry:n kilpailutoimikunta jakaa innostuksen aiheeseen, sillä yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää samojedinkoirien harrastustoimintaa, erityisesti valjakko- ja vetourheilua.

Käyttöominaisuuksien selvittämiseksi laadittiin kysely, jonka avulla saatiin kokemuspohjaista tietoa samojedinkoiran käyttöominaisuuksista. Kahdella kielellä julkaistu Webropol-kysely suoritettiin vuodenvaihteessa 2017-2018. Tarkoituksena oli saada vastauksia sekä suomalaisilta että ruotsalaisilta samojedinkoiraharrastajilta. Kennelliiton tarjoaman jalostustietojärjestelmän tilastotietojen avulla selvitettiin jalostusvalintojen mahdollista vaikutusta veto-ominaisuuksiin. Tietoperusta työlle haettiin pääosin kirjallisuudesta ja rotujärjestöjen sekä Suomen kennelliitto ry:n julkaisuista.

Kyselytutkimuksen tulokset noudattelivat pääasiallisesti rotumääritelmässä samojedinkoiralle asetettuja linjoja. Eroja varsinkin erikielisten kyselyiden tuloksissa näkyi johtuen kulttuurierosta suomalaisten ja ruotsalaisten samojedinkoiraharrastajien välillä. Uutta tietoa kertyi vastaajien kokemuksista kiittävästi.

Asiasanat: koira, samojedinkoira, käyttöominaisuudet, rekikoira, valjakkourheilu

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries

Author: Elina Tolonen

Title of thesis: Samoyed's working abilities

Supervisors: Titta Järveläinen (OUAS), Eija Hakkarainen (Valjakkosamojedit Ry)

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 54+11

The purpose of this thesis was to explore Samoyed's working abilities and possibilities to impact them with breeding. According to Samoyed's breed information Samoyed is a companion dog and a sleddog and that's why this thesis wants to bring Samoyed up as a working dog and investigate samoyed's working abilities.

The subject of this thesis comes from authors' personal interest in Samoyed's work related use, interest in dog's functional trait and breeding work in Finnish and Northern European Samoyed population. My principal Valjakkosamojedit ry shares my passion and tries to improve Samoyed's work related use in Finland.

To find out Samoyed's working abilities I made a survey in English and in Finnish, which gave me lots of new information about the functional trait of Samoyed. Survey was made with Webropol – survey tool and it was open from December 2017 to January 2018. I got answers from Finnish, Swedish and Norwegian Samoyed enthusiasts. The Finnish Kennelclub has open database "Koiranet" which was used along other literature and articles to create the basic knowledge to the thesis.

After all, Samoyed was found to be a good, multipurpose working dog, with all varieties of working will. Samoyed is not the fastest or strongest, but most definitely they have something more than other sleddog breeds. There were some differences between English and Finnish answers. In Sweden the Samoyed is more working type dog and in Finland it's multipurpose and the appearance is more showdog like.

Keywords: dog, Samoyed, functional trait, sleddog, sleddog sports

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	SAMOJEDINKOIRA REKIKOIRANA	8
2.1	Historia	8
2.2	Rakenne	10
2.3	Terveys ja luonne	11
3	RODUNOMAISET KOKEET	13
3.1	Rekikoirien kilpailukoe	13
3.2	Rekikoirien käyttökoe	14
3.3	Ruotsalainen rekikoirien kilpailukoe	15
3.4	Käyttövalioituminen	15
4	PERIYTYVYYS.....	17
4.1	Luonteen jalostaminen ja jalostusvalinta	17
4.2	Heritabiliteetti.....	17
4.3	BLUP-indeksi.....	18
4.4	Ympäristötekijät.....	19
5	KÄYTTÖTULOSTEN SEURAAMINEN SUKUTAUSSA	20
5.1	Koirien valinta ja laskuperiaate	20
5.2	Tulos	21
6	KYSELYTUTKIMUS	23
7	TULOKSET.....	24
7.1	Kysely suomalaisille samojediharrastajille.....	24
7.1.1	Vastaajien profilointi	24
7.1.2	Samojedinkoira rekikoirana	25
7.1.3	Rodunomaisista kokeista	27
7.1.4	Veto-ominaisuuksien hankkiminen ja säilyttäminen	30
7.1.5	Samojedinkoiran kehittyminen ja tulevaisuus rekikoirana	31
7.2	Kysely ruotsalaisille samojediharrastajille.....	33
7.2.1	Vastaajien profilointi	33
7.2.2	Samojedinkoira vetokoirana	34
7.2.3	Ajatuksia veto-ominaisuuksien perinnöllisyydestä	37
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	38

9	POHDINTA.....	50
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Samojedinkoira on keskikokoinen ja tyylikäs arktinen pystykorva. Parhaimmillaan samojedinkoiria syntyi Suomessa lähes 800 vuodessa, joka nykypäivänäkin oikeuttaisi pääsyn kymmenen suosituimman koirarodun joukkoon. Nykyinen rekisteröintimäärä on vakiintunut noin 200 pentuun vuodessa. Samojedinkoira tunnetaan hyvästä luonteestaan ja sopivuudestaan lapsiperheisiin. Näyttelyissä näitä pörroisiä valkoturkkeja näkee runsaasti, vuosittain näyttelytuloksia kirjataan noin 1650 (Koiranet jalostustietojärjestelmä 2018, viitattu 31.1.2018). Rotumääritelmä tuntee kaksi käyttötarkoitusta tälle hymyilevälle perheenjäsenelle: seura- ja rekikoira.

Suomalaisten valjakkoharrastajien parissa samojedinkoira ei ole ollut suosituin rotu. Samojedinkoiran suosio rekikoirana vaikuttaisi kuitenkin olevan nousussa: vuonna 2012 aikaisemman 20—50 tuloksen sijaan samojedinkoirat saavuttivat kisaurilla 92 tulosta. Tähänastinen huippu saavutettiin vuonna 2015, kun 105 samojedinkoiralle kirjattiin yhteensä 199 kilpailukoetulosta. Esimerkiksi suosituimmalla puhdasrotuisella vetokoiralla, siperianhuskyllä kilpailukoetuloksia on viime vuosien aikana ollut 500—900 vuodessa. (Koiranet jalostustietojärjestelmä 2018, viitattu 31.1.2018.)

Vetoharrastuksen yleistymisen myötä herää harrastajille myös kysymyksiä: miten saan vetävän samojedinkoiran, mitä ominaisuuksia rekikoira tarvitsee, miten voidaan erottaa hyvät rekikoirat, onko jalostusvalinnoilla merkitystä ja niin edelleen. Tämän työn tavoitteena on selvittää millainen samojedinkoira on vetokoirana ja voidaanko jalostuksella vaikuttaa veto-ominaisuuksiin ja siten edistää samojedinkoiran alkuperäistä käyttötarkoitusta. Työhön on kerätty tietoa suomen- ja englanninkielisillä webropol –kyselyillä, sekä käyttämällä saatavilla olevaa teoria- ja tilastotietoa.

Työn toimeksiantajana on Valjakkosamojedit ry:n kilpailutoimikunta. Valjakkosamojedit ry on Suomen Samojedinkoirayhdistys ry:n alayhdistys, jonka tavoitteena on edistää ja kehittää samojedinkoirien harrastustoimintaa, erityisesti valjakkotoimintaa sekä koirahiihtoa. Kilpailutoimikuntaan kuuluvat Eija Hakkarainen, Satu Rohkimainen ja Satu Kantola.

2 SAMOJEDINKOIRA REKIKOIRANA

2.1 Historia

Samojedinkoira pidetään yhtenä vanhimmista koiraroduista. Nimensä samojedinkoira on saanut suomensukuiselta, uralilaisesta kielikuntaan kuuluvalla samojediheimolta. Aikoinaan samojediheimo asutti koko Euroopan puoleisen Pohjois-Venäjän ja lähes puolet Siperiasta. Nykyään samojedit ovat sulautuneet muihin kansallisuuksiin. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, 2.)

Samojediheimot ovat olleet poropaimenia ja metsästäjiä. Koiria arvellaan olleen kahta tyyppiä, jotka olivat sopeutuneet tähän elämäntapaan. Eteläisemmät, usein ruskean tai mustan kirjavat koirat olivat paimenia. Ne olivat luonteeltaan pohjoista, reki- ja metsästyskäytössä olevaa tyyppiä ärhäkempiä. Pohjoisen tyyppi oli suurempi sekä usein puhtaanvalkea (kuvio 2). Pohjoisessa tyypillinen valkea samojedinkoira ei sopinut paimennuskäyttöön värinsä takia, sillä se ei erottunut riittävästi hangesta, jolloin sen työskentelyä oli haastava seurata. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, 2.)

Samojedinkoirat elivät kiinteässä yhteydessä omistajiinsa. Niiden on kerrottu nukkuneen ihmisasumuksissa, lämmittäen isäntäväkeään. Hyvä koira oli samojedille erittäin arvokas ja ne seurasivat omistajaansa kaikkialle. Kerrotaan, että samojedit eivät mielellään luopuneet koiristaan, joten koiran saamiseksi turvauduttiin välillä jopa varastamiseen. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, 2.)

KUVIO 1. Sabarka, ensimmäinen Englantiin tuotu samojedinkoira (Pedigreedatabase 2017, viitattu 31.11.2017).

KUVIO 2. Miss Ivy Kilburn Scott ja Farningham-samojedit, jotka edustavat Pohjois-Venäläistä samojedinkoiratyyppiä (Gabb 2002, viitattu 31. 11.2017).

Nykyinen samojedi sai alkunsa, kun englantilainen eläintieteilijä Ernest Kilburn Scott toi vuonna 1889 Sabarka nimisen urospennun Viennajoen suulta Englantiin (kuvio 1). Sabarkalle hankittiin narttu Uralin länsiosista, White Petchora (kuvio 3), joka oli kermanvärinen. 1891 näistä vanhemmista syntynyt Neva astutettiin Siperiasta tuodulla Musti -nimisellä valkealla uroksella ja tästä yhdistelmästä syntyi maailman ensimmäinen samojedimuotovalio Olaf Oussa. Valkoiset samojedit alkoivat yleistyä Musti – Whitey Petchora -yhdistelmästä. 1899 kahdeksan samojedinkoiraa päätyi Kilburn Scotin kenneliin laajentamaan geenipoolia. 1907 australialaisesta eläintarhasta löydettiin samojediuros Antarctic Buck (kuvio 4), jonka vanhemmat olivat olleet mukana tutkimusmatkalla Etelämantereella, se tuotiin Englantiin ja on yksi nykyisten koirien kantasista. Vuonna 1910 Venäjältä tuotiin yksi narttu ja 1920-luvulla vielä viisi koiraa. Tämän jälkeen samojedien kotimaasta ei ole saatu lisäystä rotuun. Rotumääritelmä vahvistettiin Englannissa 1909. Tällöin jalostuksen perusteena oli tyypin yhtenäistäminen, valkoisen ja keksin värin, pystykorvien ja tumman pigmentin vaaliminen. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, 2–3.)

KUVIO 3. Whitey Petchora (Coyntry Life 1903, 300-302).

KUVIO 4. Antarctic Buck (Gabb 2002, viitattu 31.11.2017).

Sotien aikana Suomen alkuperäinen, 1900-luvun alussa tullut samojedinkoirakanta hävisi lähes kokonaan (Heinonen, Palukka, Toukoluoto, Maaniemi & Verkkoniemi 2006, 12). Ensimmäinen englantilaista alkuperää oleva Suomeen tuotu koira oli Norjasta tuotu Ibur Sheila -narttu, joka astutettiin tanskalaisella Snowland Nicholas -uroksella. 11.9.1952 syntyi ensimmäinen suomalainen puhdas-

rotuinen samojedinkoirapentue Pajamiehen kenneliin. Vuosina 1952—1959 rekisteröitiin 43 samojedinkoiraa ja huippu saavutettiin vuonna 1972, jolloin rekisteröintejä oli lähes 800. Nykyisin samojedinkoiria rekisteröidään vuosittain noin 200. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, 4.)

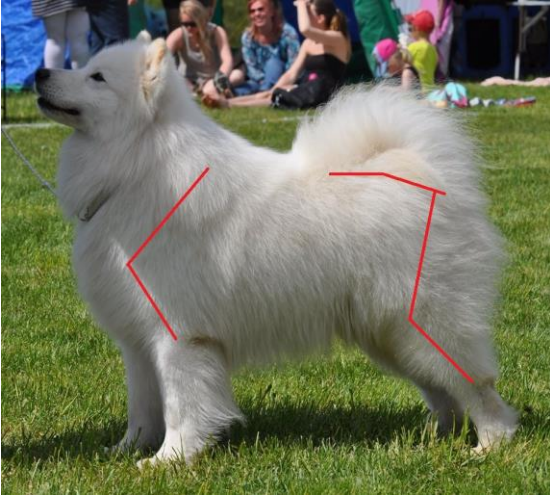
2.2 Rakenne

”Liikkeestä täytyy näkyä, että samojedi on kykenevä työskentelemään alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukaisesti. Liian lyhyt tai voimaton askel ei ole oikea, mutta ei myöskään liian lennokas ”showliikunta”. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2014, 63). Runko on noin 5% säkäkorkeutta pitempi. Rintakehä on leveä, syvä ja pitkä. Rintakehän syvyys on hieman pienempi kuin puolet säkäkorkeudesta ja se ulottuu lähes kyynärpäiden tasolle. Selkä on keskipitkä, lihaksikas ja suora, lanne lyhyt, vahva ja erottuva, lantio vahva ja hieman viisto. Lavat ovat pitkät, tiiviit ja viistot ja olkavarret viistot, tiiviisti rungonmyötäiset ja suunnilleen lapojen pituiset. Välikämmenet ovat hieman viistot. Reidet ovat keskipitkät, kohtalaisen leveät ja lihaksikkaat, polvet hyvin kulmautuneet ja kinner melko matala ja hyvin kulmautunut. (Suomen Kennelliitto ry, 1998, viitattu 14.12.2017.)

Ravityyppisellä koiralla raviaskleen suhteellinen pituus on erinomainen. Mittasuhteiltaan ravityyppiset koirat ovat korkeuttaan pidempiä sekä edestä ja takaa voimakkaasti kulmautuneita. Ravityyppiset koirat on jalostettu etenemään pitkiä päivätaipaleita taloudellisesti ja aerobisesti. Kestävyyttä voidaan arvioida tarkastelemalla raviaskleen pituutta (kuvio 6). Kulmausten lisääminen kasvattaa myös askelpituutta, mutta liioitellut kulmaukset huonontavat koiran todellista kestävyyttä (kuvio 5). (Mujunen 2015, 119—120.)

Ravityypin koiralla tyyppi tulee olla äärimmäisyyttä välttävä: keskimittaiset raajat, keskivahva luusto ja riittävän vahva runko, jotta hapenottokyky säilyy hyvänä. Rintakehän on oltava kohtuullisen pitkä ja keskileveä ja se ei saa ylettyä kyynärpäiden alle estäen liikettä. Rintakehän tulee ylettyä mahdollisimman taakse, jolloin lanneosa jää mahdollisimman lyhyeksi. Näihin yhdistettynä pitkähäkö,

loiva lantio määrittävät tehokkaan ja ulottuvan taka-askeleen. Jalkojen tulee olla kaikilta nivelpinnoiltaan suorat sekä tasapainoisesti kulmautuneet, jotta liikkeiden iskunvaimennus toimii. (Mujunen 2015, 121.)

KUVIO 5. Tasapainoiset ja riittävät kulmaukset ovat ravityypin koiralle tärkeitä.

KUVIO 6. Ravityypin koiran kestävyyttä voidaan tarkastella katsomalla sen raviaskleen pituutta. Äärimmäisyyksiä on kuitenkin tässäkin vältettävä.

2.3 Terveys ja luonne

Vaatus kestävydestä kuormittaa koiran rakennetta, sillä pitkäkestoiset suoritukset aiheuttavat jatkuvaa tähtävää kuormitusta niveliin ja luustoon. Ylipaino ja kaikenlainen löysyys on iso virhe ravityypin koiralla. Ravityypin koira on tehty pitkäkestoiseen työhön ja liioittelulla saavutetaan vain käyttötarkoituksen vastaisia ominaisuuksia. (Mujunen 2015, 120—121.)

Samojedi on ystävällinen, avoin, tarkkaavainen ja eloisa. Sillä on heikosti kehittynyt riistavietti. Samojedi ei koskaan ole luonteeltaan arka eikä aggressiivinen. Samojedi on erittäin sosiaalinen eikä sovellu vahtikoiraksi. (Kennelliitto ry 1998, viitattu 14.12.2017.) Rekikoirana samojedinkoira kuuntelee pääsääntöisesti ajajan ohjeita. Samojedinkoira on kestävä, pitkään jaksava rotu, joka ei ole kuitenkaan mikään sprintteri. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2014, viitattu 19.12.2017.)

Rekikoiran tärkein ominaisuus on suhtautuminen muihin koiriin ystävällisesti. Se ei ole tappelunhakuinen. Älykkyys, sopuisuus ja innokkuus tekevät koirasta miellyttävän työkoiran. Koiralla tulee olla myös henkistä lujutta sekä työskentely- ja treenausintoa. (VanLeeuwen & VanLeeuwen 2003,

17—19.) VanLeeuwenit nostavat tekstissään rekikoiran tärkeimmäksi ominaisuudeksi koiran kilpailuhengen. Se ominaisuus saa koiran työskentelemään mielellään ja antamaan tarvittaessa kaikkensa. Ominaisuus ilmenee vain koiran työskennellessä reen edessä.

3 RODUNOMAISET KOKEET

3.1 Rekikoirien kilpailukoe

Kilpailukoe suoritetaan rekikoirien valjakkoajokilpailussa. Kilpailuluokat ja -matkat ovat FCI:n tai vastaavan kansainvälisen kattojärjestön voimassaolevien sääntöjen mukaiset. Kilpailukoe järjestetään vain neljän koiran ja sitä suuremmissa luokissa. Kilpailukoe voidaan järjestää vain, jos kilpailuluokkaan osallistuu vähintään kolme valjakkoa (taulukko 1). Kilpailukoetuloksen saaminen edellyttää REK-laskentasäännön minimiarvojen täyttymistä. SM-kokeessa SM-titteli jaetaan ainoastaan silloin, kun kilpailukoeluokan ensimmäiseen starttiin on startannut vähintään kuusi kokeeseen osallistunutta saman rotuista valjakkoa. (Suomen Kennelliitto 2010, viitattu 21.11.2017.)

TAULUKKO 1. Kokeisiin osallistuneita samojedinkoiria 1994—2017.

Vuosi	REK-kokeita	Tuloksia	Kokeisiin osallistuneita samojedinkoiria	REK1	REK2	REK3	REK0	REK-
1994	1	12	12	6	3		3	
1996	1	8	8	6	2			
1997	1	9	9	3	6			
1999	1	12	12	9	3			
2000	1	18	18	6	6	6		
2001	1	23	23	3	6	6	8	
2002	1	17	17	9	6	2		
2003	1	44	44	12	18	6	8	
2004	1	18	18	6	12			
2005	2	27	27	13	6	5	3	
2006	2	32	32	9	9	8	6	
2007	4	54	47	28	21	2	3	
2008	3	36	32	25	11			
2009	3	50	46	27	11	6	6	
2010	3	41	31	19	18		4	
2011	3	55	38	15	26	6	5	3
2012	4	92	79	39	27	7	19	
2013	3	86	59	28	36		12	10
2014	1	12	12	8			4	
2015	7	199	105	72	81	15	28	3
2016	5	109	82	20	49	8	26	6
2017	5	103	60	30	20	33	15	5
YHTEENSÄ	54	1057	811	393	377	110	150	27
%				37,2 %	35,7 %	13,6 %	38,2 %	7,2 %

Kilpailuissa koirat vetävät kevyttä rekeä ajajan ohjatessa sitä jalaksilta. Ajettavat matkat vaihtelevat, mutta Suomessa samojedinkoirat ovat saaneet tuloksia ainoastaan sprint-matkoilta. Samoin

luokat ovat olleet joko kolmen (ennen sääntömuutosta) tai neljän koiran luokkia (Koiranet jalostustietojärjestelmä 2017, viitattu 1.12.2017). International Federation of Sleddog Sports (IFSS) sääntöjen mukaan neljän koiran luokan sprint-matkan suositus on 6 km tammikuun viimeiseen täyteen viikonloppuun saakka ja sen jälkeen 8 km. Sulanmaan kilpailuissa vastaava matka on vähintään 4 km ja enintään 8 km. (IFSS 2017, viitattu 1.12.2017.) Suomen samojedikoirayhdistys ry:n järjestämät kilpailukokeet ovat yleensä yksipäiväisiä. Kilpailureitti ajetaan kahdesti päivän aikana siten, että starttien välissä pidetään muutamien tuntien lepotauko. Tällöin kilpailun kokonaismatkaksi tulee 2 x 6—8 km eli 12—16 km. (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2017, viitattu 1.12.2017.)

REK-kokeessa arvosanat saadaan suhteutettuna perusaikaan. Kun valjakoita on 2—10, kahden nopeimman valjakon keskiarvo on kokeen perusaika, kun valjakoita on 11—20 perusaika lasketaan kolmen nopeimman valjakon ajoista ja jos valjakoita on 21 tai enemmän, muodostuu perusaika neljän nopeimman valjakon ajoista. REK1 tuloksen saavat valjakot, joiden aika on alle 105% perusajasta, REK2 aika alle 120% perusajasta, REK3 alle tai tasan 130% perusajasta ja REK0 yli 130% perusajasta. Keskeyttäneet valjakot saavat REK- tuloksen. (Suomen Kennelliitto 2010, viitattu 1.12.2017.)

3.2 Rekikoirien käyttökoe

Rekikoirien käyttökoe muodostuu useasta osa-alueesta, joihin kuuluu erilaisia ajo- ja tottelevaisuustehtäviä, kuten ohituksia, käännöksiä ja paikallaanoloa. Se on siis eräänlainen valjakkokoirien tottelevaisuuskoe. Kokeessa on kaksi luokkaa, yleinen (REKÄ-YLE) ja johtajakoiraluokka (REKÄ-JOH). Käyttökoe suoritetaan maastossa, jossa on tietä tai muuta selkeästi havaittavaa uraa, sekä maastossa, jossa ei ole selvästi havaittavaa uraa. Käyttökokeessa arvostellaan seuraavat osiot: toiminta risteyksissä, täyskäännös, eteneminen maastossa, jossa ei ole selvää uraa, koiran pysähtyminen, liikkuvan ajoneuvon kohtaaminen, toisen valjakon kohtaaminen ja ohitus, koiran yleinen hallittavuus, työskentelyhalukkuus, paikallaolo ja käyttäytyminen. Muut osa-alueet arvioidaan pistein 0-5, työskentelyhalukkuus ja käyttäytyminen pistein 0-10. REKÄ1 eli kiitettävä tulos on 53-60 pistettä. Ylituomari tekee loppuarvostelun kokonaissuorituksesta kirjallisesti ja voi mainita arvosteltavan koiran etuja ja puutteita. (Suomen Kennelliitto ry 2010, viitattu 1.12.2017.)

3.3 Ruotsalainen rekikoirien kilpailukoe

Ruotsissa suomalaiset samojedinkoirat ovat kilpailleet luokissa DP10, DP20+ ja DP60. DP eli dragprov 10 on yhden koiran luokka jossa koira vetää ahkiota ja hiihtäjää. Matka on 10 km ja hyväksytyn suorituksen saa koira, joka selviää matkasta alle 60 minuutissa. (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu 1.12.2017.)

DP20+ -luokassa matkat ovat vähintään 10 km neljän koiran luokassa ja 12 km kuuden koiran luokassa. Matka voidaan ajaa useampana päivänä peräkkäin, yleisimmin kahtena, jolloin kokonaismatka on 4 tai 6 koiran samojedivaljakoille noin 20 tai 24 kilometriä. Ensimmäisen palkinnon saadakseen valjakon ajan tulee olla perusajasta 115%. Perusaika lasketaan kahden nopeimman valjakon ajasta, jos uralle starttaa 3—14 valjakkoa. Jos valjakoita on 15—29, perusaika on kolmen ensimmäisen valjakon keskiarvoaika. (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu 1.12.2017.)

DP60 luokassa matka on vähintään 60 km ja se suoritetaan kahdessa osassa, kahtena peräkkäisenä päivänä. Valjakolla ajaessa koiramäärää ei samojedinkoirilla ole rajattu. Ensimmäiseen palkintoon samojedinkoiravaljakolta vaaditaan vähintään 9 km/h ja toiseen palkintoon 8 km/h keskinopeus. (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu 1.12.2017.)

3.4 Käyttövalioituminen

Suomalaiseen käyttövalion arvoon vaaditaan kaksi hyväksyttyä rekikoirien kilpailukokeen tulosta (REK1—REK3) koiran täytettyä 15 kk sekä yksi kiitettävä tulos rekikoirien käyttökokeessa johtajakoirona (REKÄ-JOH1) tai kaksi kiitettävää tulosta yleisestä luokasta (REKÄ-YLE1). (Suomen Kennelliitto 2016, viitattu 1.12.2017.) Lisäksi kaikkia rotuja koskevat vaatimukset vaativat vähintään laatumaininnan ”hyvä” näyttelystä, kun koira on täyttänyt 15 kk (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013, viitattu 30.1.2018).

Ruotsissa käyttövalion arvoon (SE (polar)Ch) vaaditaan viisi ykköstulosta eri luokista: yksi DP10 -luokasta, kaksi DP20+ -luokasta ja kaksi DP60 -luokasta. DP60 -luokan tuloksen voi korvata myös ykköstuloksella DP100+ - tai DP250+ -luokasta. (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu

1.12.2017.) Suomessa ei ole yhtään SE (polar)Ch –arvon saavuttanutta koiraa (Koiranet jalostustietojärjestelmä 2017, viitattu 1.12.2017). Ruotsissa tunnetaan myös PDP-titteli (polar dragprov – beteckning) jonka samojedinkoira voi saavuttaa yhdellä ykköstuloksella DP20+ -luokasta ja yhdellä ykköstuloksella DP 10 - tai DP60 -luokasta. Myös muotovalion arvoon tarvitaan Ruotsissa käyttötulos: ykköstulos DP10 - tai DP20+ -luokasta tai kakkostulos DP60 -, DP100+ - tai DP250+ -luokasta. (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu 1.12.2017.)

4 PERIITYVYYS

4.1 Luonteen jalostaminen ja jalostusvalinta

Jalostamisen edellytyksenä on, että ominaisuus on sekä periytyvä että mitattavissa. Täytyy olla myös varma, että mitataan juuri oikeaa ominaisuutta, mittatulosten on oltava keskenään vertailukelpoisia, mittaustuloksia tai havaintoja on oltava riittävästi ja riittävän pitkältä ajanjaksolta, jolloin voidaan ottaa huomioon myös koirien väliset sukulaisuussuhteet ja voidaan laskea jalostusindeksejä. Luonteen tai taipumuksen jalostaminen on siksi erittäin haastavaa, että sitä on vaikea mitata, sen periytyvyys on alhainen ja oikean ominaisuuden tunnistaminen voi olla hankalaa. (Kaimio & Liimatainen 2010, viitattu 30.1.2018.)

Jalostusvalinnan edellytys on, että pystytään erittelemään ja tunnistamaan eläimet, jotka ovat ominaisuuksiltaan parhaita. Jalostusarvoa ei kuitenkaan voida itse eläimestä mitata, vaan jälkeläisnäytöt kertovat parhaan ennusteen eläimen arvolle jalostuksessa. Yksinkertaisinta on laittaa eläimet järjestykseen niiden omien tulosten perusteella. Tässä täytyy ottaa kuitenkin huomioon ympäristötekijät, joten vain pieni osa fenotyypistä kertoo vaihtelusta yksilöiden välillä. (Juga, Majjala, Mäki-Tanila, Mäntysaari, Ojala & Syväjärvi 1999, 164.)

Valinnan ankaruudelle ylärajan asettaa eläinten lisääntymiskyky. Mitä huonompi lisääntymiskyky eläimellä on, sitä suurempi osuus jälkeläisistä täytyy valita seuraavan sukupolven vanhemmiksi. Tällöin ei välttämättä edistyä kovin tehokkaasti ominaisuuden jalostamisen osalta, sillä ei pystytä valitsemaan vain parhaiten haluttua ominaisuutta ilmentäviä yksilöitä. Ankaran valinnan ongelmana on myös sukusiitosasteen nouseminen jopa haitalliseksi saakka. (Juga ym. 1999, 164.)

4.2 Heritabiliteetti

Ominaisuuden periytymisaste eli heritabiliteetti kertoo, kuinka suuri osuus eläinten välisistä eroista tässä ominaisuudessa johtuu perinnöllisistä tekijöistä. Monitekijäisissä ominaisuuksissa koiran ilmiäsu muodostuu useiden geenien ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. Periytymisaste ei ole vakioluku, vaan vaihtelee populaation ja ominaisuuden mukaan, riippuen perinnöllisen muuntelun ja ym-

päristötekijöiden vaikutusten määrästä. Mitä paremmin ympäristötekijät voidaan poistaa, sitä suurempi periytymisaste on ja sitä paremmin koirien väliset erot saadaan selville. Kun periytymisaste on matala, suurin osa eroista on ympäristön aiheuttamaa ja ominaisuus periytyy heikosti. Heikosti periytyviä ($h^2 < 0,10$) ovat esimerkiksi metsästysominaisuudet ja kohtalaisesti ($h^2 = 0,20-0,40$) tai hyvin ($h^2 > 0,40$) periytyviä ovat esimerkiksi rakenneominaisuudet. Periytymisaste riippuu myös aineistosta, josta se on laskettu. Jos ominaisuus on voimakkaasti periytyvä, mutta aineisto kuvaa sitä huonosti, ei periytymisaste ole suuri. Tällaisia ominaisuuksia ovat jotkut luonneominaisuudet. Silloin aineiston perusteella ei saada näkyviin koirien välisiä perinnöllisiä eroja, vaan aineisto kuvaa vain eroja ympäristötekijöissä kunkin koiran kohdalla. (Mäki 2001, viitattu 12.12.2017.)

4.3 BLUP-indeksi

1972 jalostusarvon ennusteiden perusmenetelmäksi esiteltiin BLP-menetelmä eli valintaindeksi. Valintaindeksi on perusominaisuuksiltaan paras lineaarinen ennuste, koska se johdetaan maksimoimalla indeksin ja todellisen jalostusarvon välinen korrelaatio. Samoin se minimoi ennustetun ja todellisen jalostusarvon välisen virhevarianssin. BLP-menetelmässä käytetään mittauksia, jotka on korjattu systemaattisten tekijöiden suhteen. Valintaindeksiä seurasi BLUP-menetelmä, jossa valintaindeksiä laskettaessa havainnot voitiin korjata ympäristötekijöiden suhteen. BLUP-arvostelussa voidaan saavuttaa tulosten harhattomuus laskentamenetelmän kautta. (Juga ym. 1999, 183.)

BLUP-indeksi on käytännössä ennuste koiran jalostusarvosta jossakin tietyssä ominaisuudessa. Koiran indeksiin vaikuttavat sekä koiran omat että sukulaisten tulokset. Lisäksi indeksin laskennassa otetaan huomioon ympäristötekijöitä. Indeksillä kuvastaa koiran tasoa suhteessa mukana laskennassa olleiden saman rodun koirien keskitasoon. Yli sadan indeksillä koira on keskitasoa parempi ja alle sadan se on keskiarvoa huonompi. BLUP-indeksillä jalostettava ominaisuus pitäisi parantua, jos yhdistelmien indeksi on aina yli 100. Yksittäisen koiran indeksiä ei voi laskea erikseen, koska indeksi kuvaa koiran tasoa vertailujoukkoon ja siksi kaikki rodun koirat ovat laskennassa mukana. Tällä hetkellä Suomessa lasketaan BLUP-indeksejä lonkka- ja kyynärtuloksille. Indeksillä koira saa, jos sillä on suomalainen lonkka- tai kyynärtulos tai jos sillä on jälkeläistuloksia. Indeksillä lasketaan kuvaustuloksista. (Suomen Kennelliitto ry 2017, viitattu 19.12.2017.)

BLUP-indeksiin liittyy vahvasti myös indeksin arvosteluvarmuus. Se saa arvoja väliltä 0–100 ja siihen vaikuttaa tulosten lukumäärä, sekä ominaisuuden periytymisaste. Mitä suurempi on periytymisaste ja mitä enemmän tuloksia sukulaisilla on, sitä suurempi on arvosteluvarmuus. Tietojen kertyessä indeksi päivittyy ja tulee varmemmaksi. (Suomen Kennelliitto ry 2017, viitattu 19.12.2017.)

4.4 Ympäristötekijät

Ympäristötekijät, eli muut kuin geneettiset tekijät, voidaan jakaa kahteen luokkaan: systemaattisiin ja satunnaisiin tekijöihin. Systemaattiset ympäristötekijät ovat esimerkiksi eläimen ikä, sukupuoli ja vuodenaika. Jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia esimerkiksi eri-ikäisten eläinten kesken, tekijöiden vaikutukset on otettava laskennassa huomioon. Satunnaiset ympäristötekijät voivat huonontaa tai parantaa tulosta. Olennaista on, että satunnaisen ympäristötekijän vaikutusta yksilöön ei voida tietää, siksi tällaisten tekijöiden suhteen ei voida tulosta korjata. (Juga ym. 1999, 73.)

Valjakkourheilu on vähintään kolmen koiran ja ajajan koostaman joukkueen nopeuskilpailu, joten indeksilaskenta voi olla todella haastavaa. Satunnaiset muuttujat, kuten ajajan kunto ja valjakon avustamismäärä, harjoituksen määrä, osallistuvien valjakoiden taso ja koirien taso vuodesta toiseen huonontavat mahdollisen indeksin luotettavuutta.

5 KÄYTTÖTULOSTEN SEURAAMINEN SUKUTAULUSSA

5.1 Koirien valinta ja laskuperiaate

Kilpailukoe samojedinkoirille on järjestetty ensimmäisen kerran oletettavasti vuonna 1994, sillä aikaisempia kilpailutuloksia ei jalostustietojärjestelmä tunne. Tällöin kokeisiin on osallistunut 1990-luvun alussa syntyneitä koiria. 1990-luvulla kilpailukokeista tuloksia sai vuosittain noin kymmenen koiraa. (Koiranet jalostustietojärjestelmä 2017, viitattu 19.12.2017.)

Halusin ottaa tarkasteluun mukaan useampia kilpailuja samalta kaudelta, jotta mukana olisi samoja koiria useammalla tuloksella, jotta taulukko olisi hieman luotettavampi. Päätin valita tarkasteluun uusimmat tulokset: talven 2017 kilpailukokeet, joihin samojedinkoiria oli osallistunut. Kokeita oli neljä: Paltamo, Lappeenranta, Oulu ja Rautavaara. Näistä kisoista tuloksen sai 41 samojedinkoiraa. Laskin koirille pisteet REK-kokeista Suomen samojedinkoirayhdistys ry:n vuoden valjakkosamojedi -kilpailun pisteytyksen perusteella. REK1 -tuloksesta sai 20 pistettä, REK2 15 pistettä, REK3 10 pistettä, REK0 5 pistettä ja REK- 3 pistettä. Kilpailuista kerätyt pisteet jaoin kilpailujen määrällä, jotta pääsin vertailemaan koirien keskimääräisiä tuloksia.

Sukutaulua tarkastellessa otin huomioon ainoastaan REK-tulokset neljanteen sukupolveen saakka. Laskin prosenttiluvun jakamalla tuloksen omistavan koirien määrän sukupolven koirien määrällä (2, 4, 8 ja 16). Virhetekijöinä on tulosten puuttuminen tietokannasta, ulkomaisten tulosten puuttuminen ja se, että virallisia kokeita on järjestetty vasta 24 vuotta, joten neljännen sukupolven koirilla ei ole välttämättä ollut mahdollisuutta edes osallistua kokeisiin. Lisäksi tulee ottaa huomioon kilpailuun vaikuttavat tekijät, kuten koirien harjoitusmäärä, ajajan kunto ja taito, osallistuvien valjakoiden määrä ja taso, sekä päivän suoritus.

5.2 Tulos

Tuloksia tarkastellessani huomasin, että koirat voitiin jakaa karkeasti kolmeen luokkaan: koirat joilla oli 19–20 pistettä (pääosin REK1 -tuloksia), koirat joilla oli 10–15 pistettä (REK2 ja/tai REK3 -tuloksia) ja koirat joilla oli alle 10 pistettä (REK 3, REK0 ja/tai REK- -tuloksia).

TAULUKKO 2. Sukulaisten saavuttamat REK-tulokset sukupolvittain.

Koiran nimi	Paltamo REK	Lappeenranta REK	Oulu REK	Rautavaara REK	Pisteitä	Kilpailuja	Pisteiden KA	REK-tuloksia sukupolvessa			
								1. SP	2. SP	3. SP	4. SP
Hangenhelmen Chofie	20	20	20	20	80	4	20	50 %	50 %	13 %	6 %
Hangenhelmen Felmu		20	20	20	60	3	20	100 %	25 %	25 %	13 %
Hangenhelmen Hurja Taisto		20	20	20	60	3	20	50 %	75 %	75 %	25 %
Hangenhelmen Eelis		20			20	1	20	100 %	75 %	50 %	19 %
Hangenhelmen Filja	20	20	15	20	75	4	19	100 %	25 %	25 %	13 %
Hangenhelmen Fuuga	20	20	15	20	75	4	19	100 %	25 %	25 %	13 %
Hangenhelmen Enea	20	20	15	20	75	4	19	100 %	75 %	50 %	19 %
Gaddegoaskin Davvi Diamanta	15		15	15	45	3	15	0 %	25 %	25 %	6 %
Snowmist Wild and Wooly	15		15	15	45	3	15	50 %	0 %	0 %	25 %
Snowmist Hold Your Horses			15	15	30	2	15	100 %	25 %	25 %	25 %
Snowmist Ring-Gold			15	15	30	2	15	100 %	25 %	25 %	13 %
Snowmist Rock-A-Doodle	15				15	1	15	100 %	25 %	25 %	13 %
Helminauhan Muikkea Mynthon	10	15			25	2	13	50 %	50 %	38 %	25 %
Helminauhan Sademetsän Selviäjä		15		10	25	2	13	50 %	50 %	25 %	38 %
Helminauhan Hiljainen Huokaus	10	15		10	35	3	12	100 %	75 %	50 %	50 %
Helminauhan Ilmasto Tunttee	10	15		10	35	3	12	100 %	50 %	63 %	19 %
Snowmist You Can Do Magic	15		10	10	35	3	12	100 %	0 %	13 %	0 %
Snowmist Jet Black Joker	10		10	10	30	3	10	50 %	50 %	13 %	13 %
Assandine's Luminiferous	10		10	10	30	3	10	50 %	25 %	13 %	13 %
Voga's Choice of Heart	10		10	10	30	3	10	0 %	0 %	13 %	0 %
Snowmist Amazing Grace	10		10	10	30	3	10	0 %	0 %	13 %	0 %
Snowmist Queen It Over	10		10	10	30	3	10	50 %	0 %	13 %	13 %
Matilda	10			10	20	2	10	0 %	0 %	0 %	0 %
Snowmist Full Tilt			10		10	1	10	50 %	25 %	0 %	6 %
Snowmist Barcelona Forever				10	10	1	10	0 %	0 %	0 %	6 %
Snowmist Mysterious Ways	10				10	1	10	50 %	0 %	0 %	6 %
Snowmist Touch of Magic	10				10	1	10	0 %	0 %	13 %	0 %
Snowmist Legendary Poet	5		10	10	25	3	8	0 %	0 %	0 %	13 %
Snowmist Quasi Succes	5		10	10	25	3	8	50 %	0 %	13 %	13 %
Snowmist Hidden Saga of Magic	5		10	10	25	3	8	100 %	25 %	25 %	25 %
Assandine's Luminance	5			10	15	2	8	50 %	25 %	13 %	13 %
Snowmist Kindly Tickle	5				5	1	5	50 %	0 %	0 %	6 %
Snowmist Xtreme Dudeson	5				5	1	5	0 %	0 %	0 %	19 %
Moon Madness Iz Moskovskoy Metely	5				5	1	5	0 %	0 %	0 %	0 %
Fun Sam Halattava Hattara				5	5	1	5	0 %	0 %	13 %	13 %
Valkonaaman Mieleesi Jään				5	5	1	5	100 %	75 %	50 %	38 %
Valkonaaman Millä Mielellä				5	5	1	5	100 %	75 %	50 %	38 %
Snowmist Yesterday's Gone			3		3	1	3	100 %	0 %	13 %	0 %
Snowmist Journey To Yesterday			3		3	1	3	50 %	50 %	13 %	13 %
Glaada's All Green			3		3	1	3	0 %	0 %	0 %	0 %
Valkonaaman Mieleinen				3	3	1	3	100 %	75 %	50 %	38 %
Hangenhelmen Hämärän Hetki		3			3	1	3	50 %	75 %	75 %	25 %
Samalla värillä merkityt ovat pentuesisaruksia											
Pisteytys SAMYn vuoden rekikoira -kilpailun mukaisesti											
REK 1	20										
REK 2	15										
REK 3	10										
REK 0	5										
REK-	3										

Taulukosta kaksi voidaan havaita, että koiran sukutaululla ei ole välttämättä merkitystä. Sekä korkeita pistemääriä saaneilla, että matalia pistemääriä saaneilla koirilla on kohtuulliset prosentit REK-tuloksen omaavia koiria sukutaulussaan. Kuitenkin taulukosta on havaittavissa lievä muutos siirryttäessä ylhäältä alaspäin. 12 pistettä tai enemmän keskiarvokseen saaneissa koirissa vaikuttaa olevan keskimäärin hieman korkeammilla sukulaisten prosenttiluvuilla olevia koiria kuin alle 12 pistettä saaneilla koirilla. Tästä voitaisiin päätellä, että sukutaululla ja sukulaisten tuloksilla voi olla jonkinlainen merkitys koiran kilpailumenestykseen. Kuitenkin virhetekijöitä on niin paljon, ettei taulukosta voida suoraan vetää johtopäätöksiä.

6 KYSELYTUTKIMUS

Koska kirjoitettua tietoa samojedinkoiran käyttöominaisuuksista on vähän, päätin tehdä avoimen Webropol -pohjaisen kyselytutkimuksen, jossa kartoitettiin kokeneiden samojediharrastajien kokemuksia samojedinkoirasta vetourheilussa. Kysely tehtiin sekä suomeksi (liite 1) että englanniksi (liite 2). Englanninkielisen kyselyn kohderyhmänä olivat pääasiassa ruotsalaiset samojediharrastajat. Kysymykset olivat pääosin samaa tarkoittavia, ainoastaan koemuotoihin liittyvät kysymykset olivat eriäviä, johtuen Suomen ja Ruotsin erilaisista koemuodoista. Kyselyyn lähetettiin linkki sähköpostitse 26 suomalaiselle samojediharrastajalle ja 18 ruotsalaiselle samojediharrastajalle.

Selkein hankaluus oli kyselykutsun päätyminen roskapostin joukkoon. Ratkaisin ongelman lähettämällä varsinaisen kyselykutsun siten, että lähettäjänä oli Webropol-palvelin ja kyselyyn vastamatta jättäneille lähetin muistutusviestin, jossa lähettäjäksi oli kirjattuna oma sähköpostiosoitteeni. Näin pyrin saamaan kyselykutsun läpi roskapostisuodattimesta. Muistutusviesti lähetettiin viikkoa ennen kyselyn sulkemista. Sähköpostikutsujen lisäksi avointa kyselylinkkiä jaettiin sosiaalisessa mediassa (facebook) eri harrastusryhmissä, kuten Suomen samojedistit, valjakkosamojediharrastajat ja samojed i Sverige.

Vastauksia tuli kaksikymmentä suomeksi ja seitsemän englanniksi. Kyselyssä oli 18 (suomenkielinen) tai 19 (englanninkielinen) kysymystä, joista osa oli pakollisia. Lähes kaikki vastaajat vastasivat kaikkiin kysymyksiin. Osaan englanninkielisistä kysymyksistä oli vastattu ruotsiksi tai norjaksi. Kysely oli avoinna 20.12.2017—7.1.2018.

7 TULOKSET

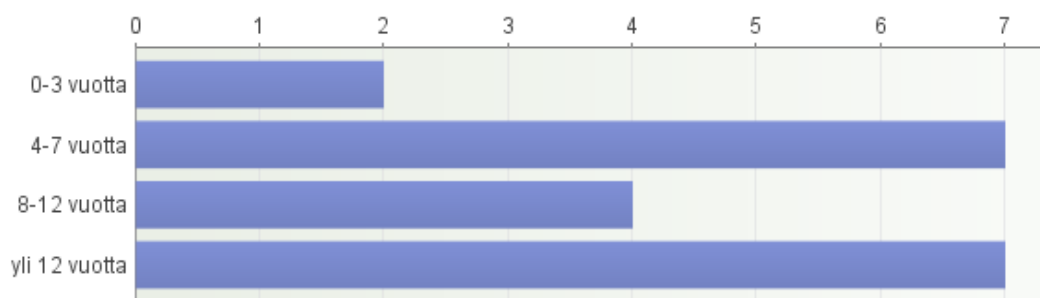
7.1 Kysely suomalaisille samojediharrastajille

7.1.1 Vastaajien profilointi

Aluksi kartoitettiin vastaajien kokemusta samojedinkoirista ja niiden kanssa harrastamisesta. Suurimmat vastaajaryhmät olivat harrastaneet vedättämistä 4—7 vuotta tai yli 12 vuotta (*kuvio 7*). 2012 samojedinkoirien käyttökoetulokset kääntyivät taas reiluun nousuun (*taulukko 1*) ja tuo piikki vaikuttaa näkyvän myös vastaajissa. Harrastusuran samojedinkoirien määrässä näkyy, että suurin osa vastaajista on nähnyt 4—20 samojedinkoiran työskentelevän eli vähintään yhden kokonaisen valjakollisen (*kuvio 7*).

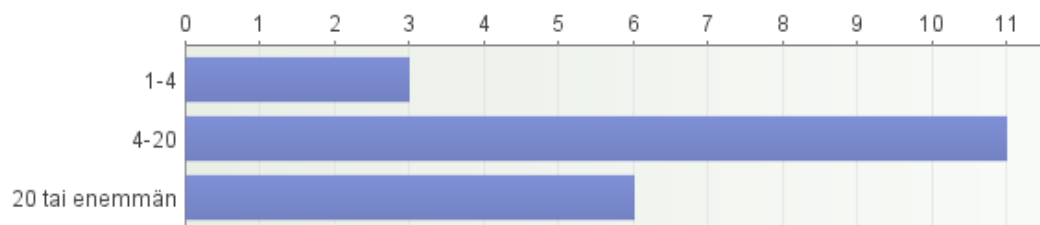
1. Kuinka monta vuotta olet harrastanut vedättämistä samojedisi kanssa?

Vastaajien määrä: 20

2. Monenko eri samojedin kanssa olet harrastanut vetotoimintaa?

Vastaajien määrä: 20

KUVIO 7. Vastaajien kokemuspohja samojedin veto-ominaisuuksien arvioinnissa.

Kysymyksessä kolme kysyttiin vastaajien muita, vetoharrastukseen liittyviä toimia, jotka ovat syventäneet mahdollisesti vastaajan näkemystä. Vastauksia tuli yhteensä 17, joista vastaajista kymmenen oli kasvattajia, kolmella ei ollut syventäviä toimia, kolme oli toiminut talkootyössä kisoissa, kaksi vastaajista oli toiminut koetoimitsijana, sekä yksi ylituomarina. Lisäksi vastaajissa oli yksi valjakkoyrittäjä.

7.1.2 Samojedinkoira rekikoirana

Neljännessä kysymyksessä tiedusteltiin, millainen samojedinkoira on rekikoirana. Kaikki kaksikymmentä vastaajaa olivat melko saman mielisiä: kestävä (kuusi vastausta), ei kovinkaan nopea (kahdeksan vastausta) ja vetohaluiltaan ailahteleva (kahdeksan vastausta). Lisäksi häiriöherkkyys (viisi vastausta) ja avoin luonne (koirasosiaalisuus, iloinen luonne, innokkuus) (13 vastausta) nostettiin samojedinkoiran ominaisuuksiksi.

Viidennessä kysymyksessä pyydettiin vertaamaan suomalaisia samojedeja ulkomaalaisiin. Pakolliseen kysymykseen seitsemän oli vastannut ”en osaa sanoa”. Tuontikoirat ovat olleet samanlaisia kuin suomalaiset samojedit, eli vaihtelua esiintyy. Ruotsi nostettiin viidessä vastauksessa esiin: *”Rakenteeltaan suomalaiset samojedit ovat ehkä vielä vähän jäljessä ruotsalaisia. Ruotsalaisilla samojedeilla on enemmän vauhtia ja nopeutta.”* ja *”Brittityypin koko ja rakenne eivät enää oikein sovellu työhön yhtä hyvin kuin raajakkaampi, isompi ja lyhytkarvaisempi ruotsalainen.”* Kuitenkin vastaajat nostivat esille myös sen, että suomalaisissa samojedinkoirissa on onnistuttu pitämään ulkonäkö ja käyttöominaisuudet samassa paketissa, kun taas Ruotsissa on menty nopeus edellä: *”Suomessa myös työskentelevät samojedit ovat ulkomuodollisesti vähemmän käyttökoiria kuin esimerkiksi Ruotsissa”*. Keskimäärin suomalaisen samojedinkoiran käyttöominaisuudet nähtiin hyvinä.

Kuudennessa kysymyksessä kartoitettiin vetävälle samojedinkoiralle tärkeitä ominaisuuksia rakenteen, terveyden, luonteen ja sukutaulun osalta. Kysymys oli pakollinen. Rakenne -osioon oli vastattu kattavasti. Vetävällä samojedinkoiralla tulisi olla riittävä rungon pituus, riittävä kaulanpituus ja hyvä kaulan asento, vahvat, suorat ja kestävät raajat, tasapainoiset kulmaukset, sopiva luuston vahvuus, hyvä lihasmassa ja –tyyppi, oikea tassujen muoto ja koko, riittävän pitkä kuono, riittävän

suorat ranteet, leveä rintakehä ja oikealaatuinen turkki. Samojedin tulisi olla sopusuhtainen ja jän-
tevä. Tärkeäksi nostettiin samojedinkoiralle ominainen tehokas ja maatavoittava ravi. Koira ei saa
olla liian raskas eikä liioitellun kevyt. Sillä tulee olla riittävä raajakorkeus. Koiran tulisi olla mieluum-
min rungoltaan liian pitkä, kuin lyhyt, jolloin ravityyppisyys säilyy. *”Rakenne antaa koiralle mahdol-
lisuuden liikkua oikein ja työskennellä reen edessä ilman suurempia vaivoja”*. Lisäksi mainittiin sil-
mien oikea muoto ja myös uroskoiran kivekset eivät saa olla liian riippuvat. Huoleksi nousi liian
suorat etukulmaukset suurella osalla samojedeista.

Terveys –osiossa viisitoista vastaajaa oli maininnut luuston terveyden olevan tärkeää. Osalle tär-
keää oli lonkat, toisille niiden lisäksi myös kyynärät tai selkä. Nivelrikkoa ei saa olla. Koiran tulisi
olla perusterve ja hyvä lihas- ja lihavuuskunnoltaan. Lisäksi nostettiin esille koiran hyvä syöntikyky
ja allergioiden ja yliherkkyyksien aiheuttamat vaikeudet ruokintaan ja suorituskyykyyn. Koiralla tulisi
olla normaali näkökyky. Lisäksi osiossa nostettiin vielä rakenteellisia ongelmia esille: ranteet eivät
saa olla liian painuneet, eivätkä myöskään liian pystyt, vaan niiden tulee olla vahvat ja asennoltaan
oikeat. Etuosiin tulee kiinnittää huomiota, sillä liian suorat etukulmaukset altistavat koiran vam-
moille.

Luonneosiossa vastaajat pohtivat seuraavia ominaisuuksia vetävän samojedin luonteeseen kuulu-
viksi: ei saa olla arka, pitää olla luontaista vetoviettiä, tulee olla sosiaalinen ja sopeutuvainen myös
vieraassa valjakossa. Aggressiivisuutta ei hyväksytty ollenkaan. Koirilla tulisi olla hyvä hermora-
kenne, joka saisi olla parempi kuin useilla nykyajan koirilla. Samojedin tulisi olla työskennellessään
määrätietoinen ja innokas, sekä itsevarma ja helposti innostettava. Se ei saisi olla herkkä häiriölle
ja sen tulisi olla keskittymiskykyinen. Koiralla pitäisi olla taistelutahtoa, jotta se jaksaa työskennellä
vaikka kroppa on väsynyt. Vetokoiran tulisi sietää jatkuvaa harjoittelua, painetta ja toistoja, sekä
sen pitäisi olla kykenevä kuitenkin työskentelemään itsenäisesti, vaikka työskenteleekin ajajan ja
muiden koirien kanssa yhdessä. *”Samojedi on yleensä avoin ja mielellään tutustuu muihin koiriin,
mutta joskus on ihan hyvä, että liikaa kaikki ei kiinnosta vaan eteenpäin meneminen on tärkeintä.
Siinä punnitaankin hyvän johtajakoiran ominaisuuksia: kuka vie valjakkoa eteenpäin riippumatta
siitä ketä muita on reitillä, sekä mitä ympärillä tapahtuu.”*

Sukutaulun osalta mielipiteet jakautuivat selvästi: yhdeksän vastaajaa kahdestakymmenestä toivoi,
että sukutaulussa olisi näyttöä valjakkotyöskentelystä ja neljä oli sitä mieltä, että veto-
halu ei pe-
riydy, joten suvulla ei ole merkitystä. *”Jos sukutaulussa on koiria joilla on kilpailu- tai koetuloksia
niin on paljon todennäköisempää saada hyvin valjakossa toimiva samojedi. Mielestäni varsinkin*

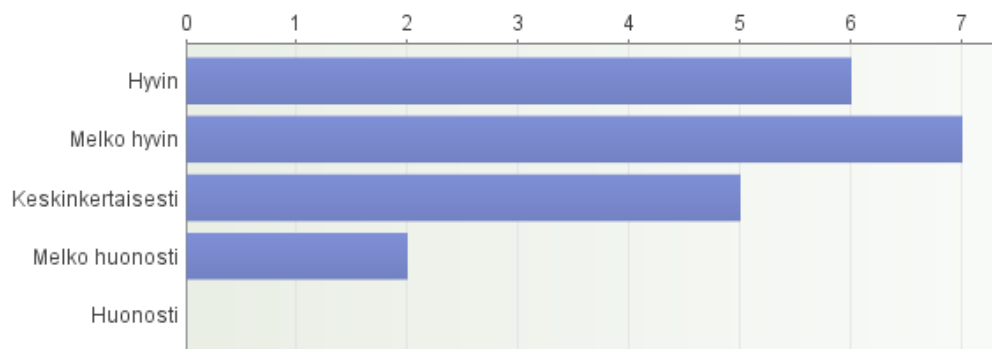
hyvien johtajakoirien jälkeläisten veto-ominaisuuden mentaalisesti ovat keskimääräistä paremmat.”
” Sukutaulussa on lähipolvissa vetohaluisia koiria. Innottomuus periytyy kuten intokin.” Sukutauluun toivottiin myös hyvää luonnetta (kolme vastaajaa) ja hyvää terveyttä (seitsemän vastaajaa). Lisäksi tärkeänä pidettiin, että suvussa on jonkinlaista työ- tai harrastusnäyttöä, joka kertoo koiran työmotivaatiosta (kaksi vastaajaa). Eräs vastaajista arvosti sitä, että koirilla on näyttöä useammalta vuodelta.

7.1.3 Rodunomaisista kokeista

Kysymyksessä seitsemän kysyttiin, mittaako REK-koe luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä ja kysymyksessä kahdeksan, mikä REK-tulos kuvaa mielestäsi hyvää rekikoiraa (kuvio 8). Kysymys yhdeksän pyysi arvioimaan, mittaako REKÄ-kokeessa oleva tuomarin arviointi luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä (kuvio 9). REK-kokeen luotettavuus jakoi selvästi enemmän mielipiteitä ja hyvästä tuloksestakin oltiin eri mieltä.

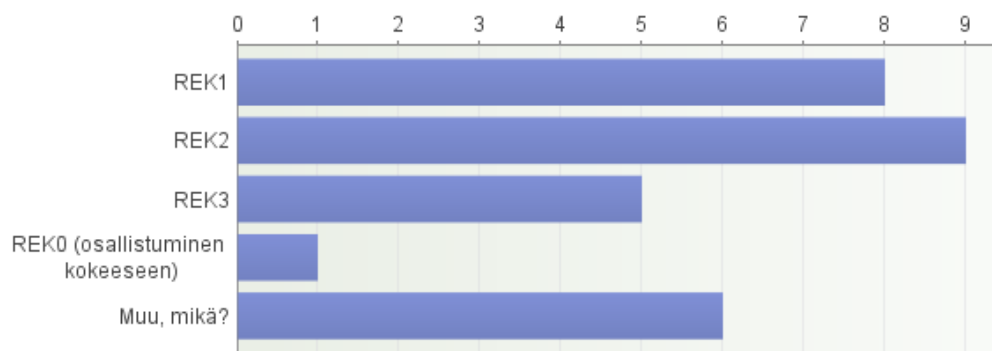
7. Mittaako REK-koe luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä?

Vastaajien määrä: 20

8. Mikä REK-tulos kuvaa mielestäsi hyvää rekikoiraa?

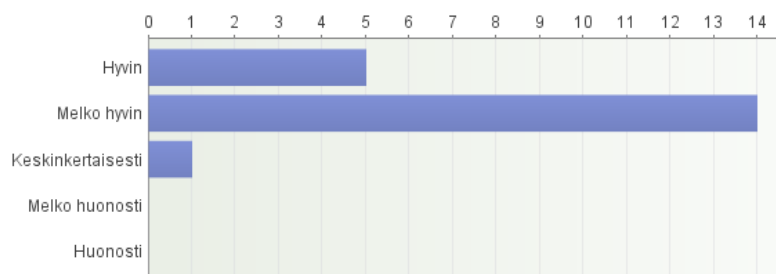
Vastaajien määrä: 19

KUVIO 8. REK-kokeen käyttö arviointivälineenä

9. Mittaako REKÄ-kokeen "työskentelyhalukkuus" -kohta luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä?

Vastaajien määrä: 20

KUVIO 9. REKÄ-kokeen käyttö arviointivälineenä.

Kysymyksessä kahdeksan oli avoin vastauskenttä ”muu, mikä?” -vaihtoehtoon vastanneille. Vastauksissa oli mielenkiintoisia näkökulmia. REK-tuloksia tulisi olla useita eri kausilta, sillä mikään yksittäinen tulos ei kerro hyvyyttä. Koirat ja kuskit tulisi arpoa valjakoihin summassa, jotta tulos olisi todenmukaisempi. Koiran nopeus ei kerro sen hyvyydestä rekikoirana ja samojedin ei tulisi juosta aikaa vastaan, vaan kaikille valjakoille olisi yksi aika, jonka alittava valjakko saa tuloksen. Nopeuden vaaliminen voi näkyä jalostusvalinnoissa niin, että samojedi muuttuu huskyn tyyppisemmäksi. Hyvä valjakkokoira tulisi määritellä terveyden, jälkeläisten, valionarvojen ja pitkäikäisyyden kautta. Näiden vastausten valossa on ymmärrettävää, miksi REK-koetta ei pidetä yhtä kuvaavana veto-ominaisuuksien suhteen kuin REKÄ-kokeen yhtä osiota.

Kysymyksessä kymmenen pyydettiin pohtimaan muita tapoja mitata koiran vetointoa tai -kykyä ja voitaisiinko muita kennelliiton virallisia kokeita käyttää apuna hyvän rekikoiran tunnistamisessa. Kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että muita kokeita ei voida käyttää apuna. Rakenne ja luonneominaisuuksia, sekä työntöä muiden lajien tulosten kautta voidaan arvioida, mutta ne eivät anna välttämättä suoria viitteitä koiran vetokyvystä. Lisäksi ehdotettiin MD-matkojen lisäämistä ja yhden koiran hiihto- ja ahkionvetoluokkia. Valjakkoon voi laittaa kokemattomankin ja osaamattoman koiran, joka saa tuloksen, vaikka ei vetäisi metriäkään. Lisäksi yksi tulos kertoo vain sen päivän taidosta ja kunnosta, eräs vastaajista kertoo koiriensa vetoinnon vaihtelevan runsaasti päivästä riipuen. LTEiin voitaisiin yrittää luoda vetokoiralle sopiva ihannetulos. Yhden vastaajan mukaan nuoren rekikoiran tunnistaa jo nuorena, ongelmana on vain ihmisten osaamattomuus koiran ohjaamiseen. Vastauksessa ehdotetaan myös kyselytutkimusta koiranomistajille, jossa omistajalla on tilaisuus arvioida koiraa arkipäivän vetoharrastuksessa. Kovin luotettavia tuloksia ei välttämättä saada, mutta jotain mielenkiintoisia asioita voitaisiin saada selville. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että kokonaisuus tulee huomioida (kaikki erilaiset kokeet), jolloin voitaisiin löytää paras mahdollisen vetosamojedi: ” *Samojedilla tärkeintä ei ole nopeus (kuten rek-kisassa huomioidaan). Nopealla ei välttämättä ole muut asiat kunnossa.*”

Kysymyksessä 11 kysyttiin pitäisikö Suomen käyttövalion arvon tulosvaatimuksia kiristää. Nykyisellään valioitumiseen vaaditaan kaksi REKÄ-YLE1 tulosta tai yksi REKÄ-JOH1 tulos sekä kaksi hyväksyttyä (REK1—REK3) kilpailukoetulosta. Yhdeksän vastaajaa (45%) oli sitä mieltä, että vaatimuksia tulisi kiristää. Kahdeksan vastaajista kiristäisi REK-tulosvaatimuksia. Neljälle vastaajista riittäisi REK2 tulokset ja kaksi vaatisi REK1. Lisäksi ehdotettiin hyväksytyn MD-matkan tuloksen lisäämistä valionarvon vaatimuksiin, REK1 tulokset tulisi saada sekä kärry- että rekikisoista, REK-tuloksia pitäisi olla useampia, esimerkiksi 5 kpl, käyttökoetuloksia pitäisi olla useampi

(3xYLE1 tai 2xJOH1). Yhden ja kahden koiran omistajille pitäisi saada mahdollisuus saada koiransa käyttövalioiksi.

Yksitoista vastaajaa (55%) oli tyytyväisiä nykyisen valionarvon vaatimuksiin. Perusteina olivat muun muassa, että samojedi ei ole husky ja harrastajien intoa ei saa tappaa liian kovilla vaatimuksilla. Nykyiset vaatimukset osoittavat riittävästi koiran työskentelykyvyt. FI KVA arvoja ei tule nykyisillä säännöilläkään liikaa ja koekäyntimäärät ovat melko pieniä. Todettiin myös, että FI KVA -tittelin arvostus on laskenut ja valionarvon merkitys ei ole kovin suuri eikä kerro koirasta paljoa.

7.1.4 Veto-ominaisuuksien hankkiminen ja säilyttäminen

Kysymyksessä 12 kysyttiin, minkälaisia veto-ominaisuuksia toivot pentueelle vanhemmissa siirtävän tai uutta pentua hankkiessa millaisia veto-ominaisuuksia arvostat vanhemmissa. Vetointoa tai -halua toivottiin vanhemmilta yhdessätoista vastauksessa (55%), lisäksi toivottiin tervettä rakennetta (viisi vastausta), hyvää hermorakennetta (3), matalaa häiriöherkkyyttä, tasapainoista luonnetta (3), itsenäisyyttä, aktiivista luonnetta (2), rekikoiralle soveltuvaa luonnetta (2), kestävyyttä (1), kontaktinhakuista vietitöntä koiraa (1). Kaksi vastaajista korosti, että vetokyky ei ole perinnöllistä, mutta toinen lisäsi arvostavansa vanhemmissa hyvää työskentelymotivaatiota ja aktiivisuutta. *”Kestävyyttä ja työskentely intoa ja sen kestävyyttä. Valitettavasti suomessa on paljon koiria jotka työskentelevät 1-2 kautta ja sen jälkeen työmotivaatio häviää...”*

Kysymyksessä 13 pyydettiin arvioimaan, ovatko nykyiset samojedit parempia vai huonompia veto-
halukkuudeltaan kuin 5—7 vuotta, 10—15 vuotta ja 20—25 vuotta sitten (taulukko 3). Vain ensimmäinen vaihtoehto oli pakollinen arvioida, sillä vastaajista 35 prosentilla oli yli 12 vuoden kokemus samojedista vetokoirana. 20—25 vuotta sitten –osioon vastasi 11 vastaajaa. 18% oli sitä mieltä, että nykyiset samojedit ovat hieman parempia, 73% sitä mieltä, että ne ovat saman tasoisia ja 9% sitä mieltä, että nykyiset samojedit ovat veto-
halukkuudeltaan hieman huonompia kuin samojedit 20—25 vuotta sitten. 10—15 vuotta sitten vetäneisiin samojedihin verrattuna nykyiset samojedit ovat hieman parempia 25%:n mielestä, samantasoisia 67%:n mielestä ja hieman huonompia 8%:n mielestä. 5—7 vuoden takaisin samojedihin, siis yhden tai kahden sukupolven päähän verraten samojedit ovat paljon parempia 15%:n mielestä, hieman parempia 25%:n mielestä ja samantasoisia 60%:n mielestä.

TAULUKKO 3. Samojedinkoirien vetohalukkuuden muutos vuosien aikana.

	Paljon parempia	Hieman parempia	Samantasoisia	Hieman huonompia	Paljon huonompia
5-7 vuotta sitten	3	5	12	0	0
10-15 vuotta sitten	0	3	8	1	0
20-25 vuotta sitten	0	2	8	1	0
Yhteensä	3	10	28	2	0

Kysymyksessä 14 kysyttiin, onko kaikista samojedinkoirista vetokoiriksi. Vastaus oli hyvin yksimielinen: 100% vastaajista oli sitä mieltä, että ei ole. Syiksi listattiin työskentelyhalun ja/tai -kyvyn puuttuminen (13 vastaajaa), puutteet luonteessa (11 vastaajaa): arkuus, hermostuneisuus, ei ole luontaista halua toimia valjakossa, motivaatio puuttuu, liian pehmeä luonne. Lisäksi esille nostettiin puutteet rakenteessa tai turkinlaadussa (kaksi vastaajaa) ja terveydelliset syyt (kuusi vastaajaa). Kysymyksessä 16 kysyttiin, voiko vetoinnottoman pennun tai aikuisen opettaa hyväksi rekikoiraksi. 30% vastaajista oli sitä mieltä, että voi ja 70% uskoi, että vetoinnotonta koiraa ei voi opettaa hyväksi rekikoiraksi.

Kysymys 15 kartoitti hyvän vetokoiran innon pilaamista. 95 % vastaajista piti mahdollisena, että omistaja tai ajaja voi pilata hyvänkin vetokoiran innon. Suurimmaksi syyksi nousi yhdeksän vastaajan mainitsemana nuoren koiran pilaaminen liiallisella harjoittelulla. Myös liian kovavauhtiset tai raskaat harjoitteet kuntoon nähden voivat pilata rekikoiran (kahdeksan vastaajaa). Huonot kokeemukset esimerkiksi ohitustilanteissa (2), treenaaminen kipeällä tai loukkaantuneella koiralla (5), huono huolenpito (ravinto, lepo, yleiskunto) (4), huonosti istuvat varusteet (2) ja fyysinen rankaisu tai pakottaminen (6) listattiin myös syihin. Seuraavia syitä mainittiin myös mahdollisina vetokoiran pilaamisessa: koiran juoksuttaminen valjakon mukana siten, että sitä vedetään pannasta mukana, ajajan liiallinen kunnianhimo, koiran liiallinen leimautuminen omistajaansa ja hihnassa vetämisestä rankaiseminen.

7.1.5 Samojedinkoiran kehittyminen ja tulevaisuus rekikoirana

Kysymyksessä 17 pyydettiin kertomaan, miten samojedinkoira on kehittynyt rekikoirana vastaajan harrastusvuosien aikana. Harrastajien määrä on lisääntynyt (4), koirien treenaamisen tavoitteelli-

suus on lisääntynyt (5), jalostukseen on alettu kiinnittää huomiota (2), koirien luonteet ovat muuttuneet sosiaalisemmiksi (5), koeosallistumiset ovat lisääntyneet ja enemmän koiria osallistuu kokeisiin (3), koirat ovat nopeampia kuin ennen (5), samojedia on pyritty käyttämään monipuolisemmin käyttöön ja näyttöön (1), tietoisuus harrastuksesta on lisääntynyt (1). ”*Mielestäni taso harrastuskoirissa on säilynyt hyvin samalla tasolla, aina on ollut helmiä ja sikoja.*” ”*Nykyisin koirat ovat nopeampia johtuen todennäköisesti paremmasta harjoittelusta ja ehkä hiukan myös jalostuksesta. Pääsääntöisesti koirien rakenteeseen tai ulkonäköön ei ole tullut rodun yleisestä kehityksestä poikkeavaa kehitystä.*”

Kysymys 18 kartoitti samojedinkoiran tulevaisuutta rekikoirana. Viisitoista vastaajaa piti samojedinkoiran tulevaisuutta hyvänä. Samojedinkoiran käyttöominaisuuksia tulevaisuudessa vaalivina asioina pidettiin jalostusvalintoja, harrastajien lisääntymistä, rotujärjestön aktiivisuutta nostaa valjakoharrastus näyttelyiden rinnalle, tietoisuuden lisäämistä, pidempien ja samojedeille ominaisten matkojen lisääntymistä kilpailuissa, kasvattajien opastusta vetourheilun pariin. Yksi vastaajista uskoi, että samojedi jää nopeampien rotujen varjoon ja sitä ei enää arvostettaisi rekikoirana. ”*Jos trendi valjakoharrastuksen lisääntymiseen samojedinkoirilla jatkuu, ja terveitä, hyviä harrastuskoiria käytetään jalostukseen tulevaisuus on turvattu.*”

Kysymyksessä 19 kysyttiin, toivoisivatko vastaajat, että käyttöominaisuuksille voitaisiin laskea BLUP-indeksi ja mitkä ominaisuudet siinä tulisi ottaa huomioon. Seitsemän vastaajaa ei kokenut indeksiä tarpeelliseksi. Perusteluina oli, että REK-koe ei ole totuudenmukainen ja ominaisuudet ovat laadullisia, eivät määrällisiä. Kaksi vastaajista ei osannut ottaa kantaa asiaan. Neljä vastaajaa ei pitänyt indeksiä mahdollisena, sillä pitäisi saada lisää samojedeita testattua kokeissa, indeksiin laskettavat ominaisuudet on vaikea määrittää ja yhden vastaajan mielestä ei toteutus onnistu kuin joidenkin kenneleiden koirista, joissa valjakoiden kokoonpanot mietitään tarkasti. Indeksien kannattajia oli viisi. Indeksissä tulisi huomioida pitkäaikainen kilpailumenestys, sillä nyt on liikaa koiria, jotka eivät saa tuloksia muutaman kauden jälkeen, mutta ovat kuitenkin käyttövalioita. Laskennassa tulisi huomioida paitsi koiran omat, myös lähisukulaisten ja jälkeläisten rekikoirakokeiden tulokset. Indeksiiin haluttaisiin mukaan myös luonne (sopivuus johtajakoiraaksi), vetohalukkuus ja nopeus sekä terveydelliset seikat. Yksi konkreettinen ehdotuskin oli kirjattu: ”*Mielestäni siinä voitaisiin huomioida rakenne (20%), luonneominaisuudet (15%), käyttökoe (10%) ja loput kilpailukoetuloksista (sprintti 25% ja LD/MD 30%).*”

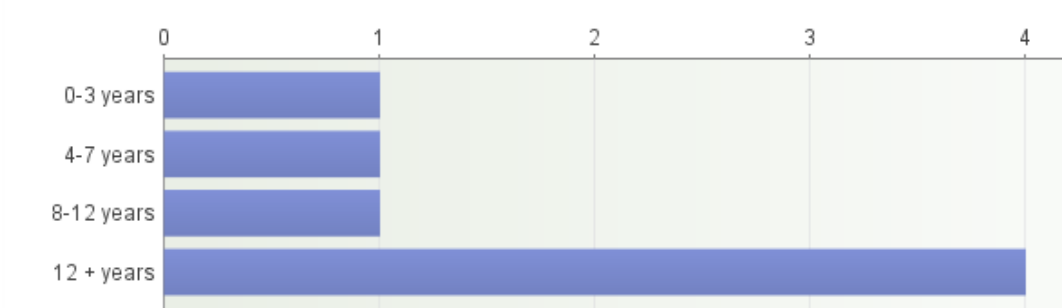
7.2 Kysely ruotsalaisille samojediharrastajille

7.2.1 Vastaajien profilointi

Vastaajia ruotsalaisille harrastajille suunnatussa kyselyssä oli seitsemän. Kokemukset vaihtelivat vuodesta yli 12 vuoteen ja onneksi kokeneita vastaajia on selvästi enemmän (kuvio 10). Koiramäärällisesti kokemusta oli 71%:lla 5—20 koirasta.

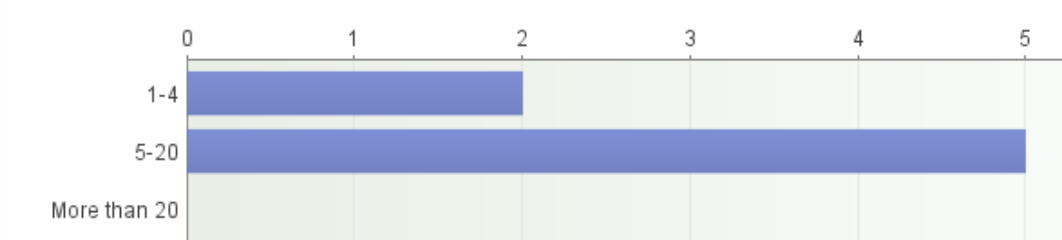
1. How many years have you sled with your samoyed(s)?

Vastaajien määrä: 7

2. With how many samoyeds have you sled with?

Vastaajien määrä: 7

KUVIO 10. Vastaajien kokemus vuosina ja koiramäärässä.

Vastaajista kaksi ei omannut syventävää kokemusta samojedinkoirista, kaksi ei ymmärtänyt kysymystä ja kolme vastaajista oli kasvattanut samojedinkoiria. Yksi kasvattajista oli myös samojedinkoirien ulkomuototuomari.

7.2.2 Samojedinkoira vetokoirana

Kysymyksessä neljä kysyttiin, millainen samojedi on vetokoirana. Vastauksissa oltiin yksimielisiä: ei kovinkaan nopeita (3), vahvoja ja jaksavat vetää painavaa kuormaa (2), jaksavat kulkea pitkiä matkoja (5), ovat sopeutuneet kylmään säähän (3). Lisäksi kerrottiin, että samojedi on erittäin sosiaalinen, keskikokoinen ja hyvä rehunkäyttäjä. *”Our dogs worked the best as we went in the swedish mountains for a 7 week long expedition a total distance of 1800km.”*

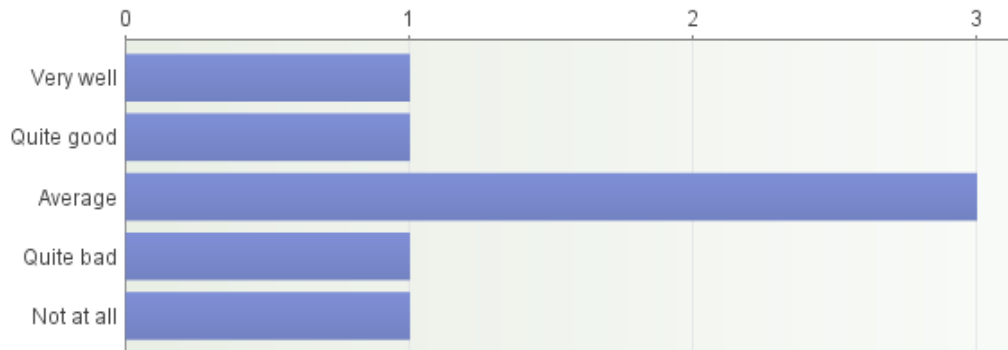
Kysymyksessä viisi kysyttiin, millaisia eroja eri maiden samojedeilla on. Kysymykseen tuli kolme vastausta, loput eivät osanneet sanoa. Yksi vastaajista piti suurimpana erona koirien raajoja ja turkkia, toinen taas ilmastosta johtuvia vaikeuksia harjoitella valjakkotoimintaa. Eräs vastaajista oli sitä mieltä, että erot eri maissa eivät ole suuria, mutta monet sanovat että heidän koiransa ovat työkoiria, vaikka ne eivät sitä ole. Koirilla on pidemmät turkit, lyhemmät kuonot, selät ja jalat ja niiltä puuttuu useita työkoiralle tärkeitä ominaisuuksia.

Kysymyksessä kuusi pyydettiin vastaajia kertomaan tärkeitä ominaisuuksia vetokoiralle rakenteen, terveyden, luonteen ja sukutaulun osalta. Rakenteessa tärkeänä pidettiin pitkiä jalkoja (3), pitkää kuonoa (3), lyhyttä ja toimivaa turkkia (5), sopivaa kokoa (1), normaaleja kulmauksia (1), hyviä käpäliä (1), ei saa olla liian pienet korvat (1) ja rintakehä ei saa olla liian suuri (1). Terveysosiossa vaadittiin kokonaisvaltaista terveyttä (2), terveitä lonkkia ja/tai kyynäriä (3), koiralla ei saa olla addinssonin tautia (1) ja koiran tulee olla oikein rakentunut (1). Luonteen osalta pidettiin tärkeänä hyvää työmotivaatiota (3), sosiaalisuutta (4), itsevarmuutta (1), itsenäisyyttä (1), älykkyyttä (1) ja hyvää ruokahalua *”love food”* (1). Sukutaulun osalta neljä viidestä vastaajasta toivoisi, että koiralla on sukutaulussaan käyttötuloksia. Yksi vastaajista arvosti erityisesti johtajakoirien tuloksia. Yksi vastaajista ei ollut kiinnostunut sukutaulusta, vaan ainoastaan yksilön kiinnostus vetotyöhön on tärkeää.

Kysymyksessä seitsemän kysyttiin, mittaako ruotsalaisten oma DP-vetokoe hyvin samojedin veto-ominaisuuksia (kuvio 11). Mielenpiteet jakautuivat koko vastauskentälle. Kysymyksessä kahdeksan kysyttiin samojedille ominaisinta kisamatkaa. 71% oli sitä mieltä, että ominaisin matka on DP60 eli 2x 30 km ja 29% sitä mieltä, että DP250+ eli yli 250 kilometrin koe mittaa parhaiten samojedin työskentelykykyä (kuvio 11).

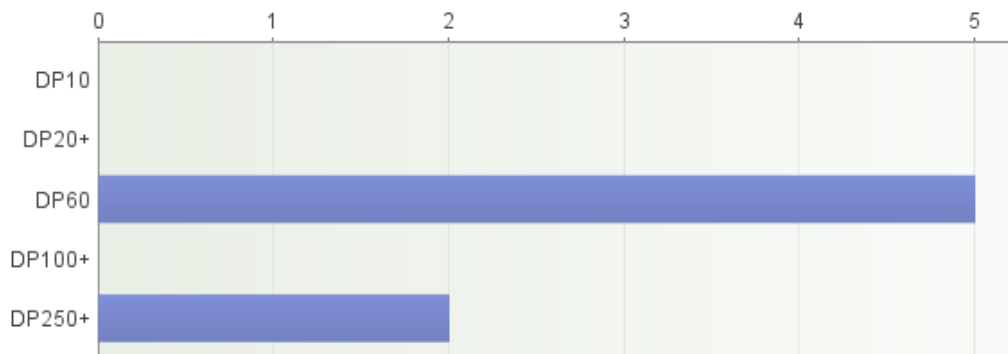
7. Does Swedish DP-test measure samoyed's pulling feature well?

Vastaajien määrä: 7

8. Which DP-class is best for estimating samoyeds pulling feature?

Vastaajien määrä: 7

KUVIO 11. DP-kokeen mittaavuus samojedinkoiran veto-ominaisuuksien mittaamisessa ja sopivin koeluokka samojedinkoirille.

Kysymyksessä yhdeksän kysyttiin, voitaisiinko jotekin muuten mitata samojedinkoiran veto-ominaisuutta, esimerkiksi suomalaisen REKÄ-kokeen tuomarinarvolla. Kuusi seitsemästä vastaajasta oli sitä mieltä, että "tottelevaisuuskoe" ei kerro koiran vetokyvystä *"I believe in actually practice pulling a sled rather than theoretically pulling the sled"*, *"NO obedience because that has nothing to do with a great sleddog/working dog."* ja *"You can not see in a short moment if the dog can be or is a good working dog."* Kolme vastaajista oli sitä mieltä, että hyvän rekikoiran tunnistaa vasta kun koira on työskennellyt pidemmän matkan. Kaksi vastaajista sanoo, että hyvän rekikoiran tunnistaa siitä, että sitä on ajettu useita vuosia. Eräs vastaajista on sitä mieltä, että hyvällä rekikoiralla on

tuloksia kaikilta kolmelta matkalta: sprintiltä, keskipitkältä ja pitkältä matkalta. Yksi vastaajista kokee ruotsalaisten harrastajien ongelmaksi sen, että Ruotsissa kilpailevat ammattilaiskuskit ja tavalliset ajajat samoissa kilpailuissa, jolloin samat koirat voittavat aina.

Kysymys kymmenen käsitteli valioitumista ja Suomen ja Ruotsin käyttövalioiden eroa. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että kaikki testaus on hyväksi, mutta Ruotsin pitkät matkat ovat parhaita koiran testaamiseksi. Yksi vastaajista uskoi kummankin valionarvon olevan omalla tavallaan hyvä. Eräs vastaajista ei haluaisi, että johtajaluokan ja yleisen luokan tuloksia arvotetaan eri tavalla, sillä kummankin paikan juoksijoita tarvitaan yhtä paljon. Vastaaja piti myös ruotsalaisia valioitumissääntöjä turhan kevyinä, sillä käyttövalion arvo kuuluu vain parhaille. Hän kuitenkin piti ruotsalaista käyttövalion arvoa haastavampana saavuttaa. Toinen vastaajista haluaisi ”lyhyen pitkän matkan” (esimerkiksi Polardistans 160 km) vaatimukseksi valionarvoon. Yhden vastaajan mielestä Ruotsissa on liikaa matkoja. Riittäisi yksi sprint-koe, yksi MD-koe ja yksi LD-koe. Tulokset pitäisi saavuttaa vähintään kahden kauden aikana. Vastaaja piti tällä hetkellä haastavimpana DP20+ -koetta.

Kysymyksessä 11 haluttiin tietää, voidaanko muita kokeita tai testejä käyttää hyvän rekikoiran löytämiseen. Neljä vastaajaa uskoi sen olevan mahdollista ja kolme piti sitä mahdottomana. Eräs vastaajista kertoi norjalaisilla olevan eräänlainen vaellustesti, jossa koirat kantavat reppua maastossa pitkiäkin matkoja, joten siitä saatava tulos voi kertoa hyvästä työkoirasta. Lisäksi luonnetestiä voitaisiin käyttää kahden vastaajan mielestä apuna. Kaksi vastaajista uskoi, että kaikenlaiset tulokset osoittavat koiran työskentelyintoa.

Kohdassa 13 kysyttiin, voiko kaikista samojedeista opettaa vetokoiran. 14% vastasi että kyllä voi, 86% oli taas päinvastaista mieltä. Kysymyksessä 14 kysyttiin, voiko omistaja tai ajaja pilata samojedin vetoinnon. Kuusi vastaajaa uskoi, että ihminen voi pilata koiran vetoinnon ja yksi vastaajista ei uskonut sen olevan mahdollista. Syiksi vetoinnon pilaamiseen oli kerrottu rankaiseminen (2 vastausta), liian kova harjoitus (2), liian innokas omistaja (1), huono jalostus (1), vetämisen kieltäminen (1), huono johtajuus (1), liian myöhäinen harjoittelun aloittaminen (1) ja nuorten koirien liian kova harjoittelu (1). Kysymyksessä kuusitoista haluttiin tietää, voiko vetohaluttoman koiran opettaa vetämään. 86% vastaajista uskoi sen olevan mahdollista ja 14 % ei.

Kysymys 17 pyysi vastaajia kertomaan samojedin kehityksestä rekikoirana heidän harrastusvuosiensa aikana. Vastauksissa oli huomattavissa kaksijakoisuus: osa asioista oli parantunut ja osa

huonontunut. Nykyään on vähemmän samojedeja, joilla on hyvät työominaisuudet (4) ja työkäyttöön sopimaton tyyppi on yleistynyt (3). Osa koirista on raskaampia ja karvaisempia (1) kun taas osan koirista ulkonäköominaisuudet ovat kärsineet nopeuden ihannoinnin takia (1). Harrastajamäärät ovat kuitenkin kasvaneet (1). Yksi vastaajista ei osannut ottaa kantaa lyhyen kokemuksensa takia.

7.2.3 Ajatuksia veto-ominaisuuksien perinnöllisyydestä

Kysymyksessä 16 pyydettiin vastaajaa kertomaan ajatuksiaan veto-ominaisuuden periytyvyydestä. 86% oli sitä mieltä, että vetopää on periytyvä ominaisuus ja 14 % ei uskonut sen olevan perinnöllistä. Kysymyksessä pyydettiin myös kertomaan, kuinka tuon ominaisuuden mahdollinen periytyminen näkyy vastaajan kasvatustyössä tai koirissa. Vastaajista viisi kertoo, että vetävien vanhempien jälkeläisistä on todennäköisempää saada keskimääräistä parempi vetokoiria. Heidän kokemuksensa mukaan vetävistä suvuista on vaikea löytää koira, jotka eivät syty vetämään. Yksi vastaajista kertoo, että erityisesti kahden pitkää matkaa juosseen johtajakoiran jälkeläiset ovat olleet erinomaisia veto-ominaisuuksiltaan. Kuudes kyllä vastauksen antanut pitää tärkeänä myös sitä, että koirasta on mukava työskennellä lauman kanssa.

Kysymyksessä 18 kysyttiin, haluaisivatko vastaajat, että veto-ominaisuuksille laskettaisiin BLUB-indeksi ja mitä ominaisuuksia siinä tulisi ottaa huomioon. Viisi kuudesta vastaajasta oli myönteisiä indeksin suhteen. Neljä viidestä totesivat indeksin laskennan erittäin haastavaksi: ” *index for working abilities is very hard to make in a good way since the working abilities depend on so many different factors*”. Indeksissä tulisi ottaa huomioon terveys, luonneominaisuudet, työskentelyominaisuudet ja rakenne. Eräs vastaaja haluaisi, että eniten painoarvoa indeksissä annettaisiin pitkille matkoille, jossa koirilla on raskas kuorma vedettävänä. Eräs vastaajista haluaisi indeksiin laskettavan myös muut mahdolliset tulokset kuin vetokilpailuiden ja –kokeiden tulokset.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyyn vastanneita harrastajia oli hyvä määrä ja melko erilaisilta kokemuspohjilta. Osa oli harrastanut alle kolme vuotta ja korkeintaan yhden valjakollisen kanssa ja toiset yli 12 vuotta ja nähneet kymmenien koirien työskentelevän. Ruotsalaisille samojediharrastajille suunnattuun kyselyyn vastanneilla oli hieman vähemmän kokemusta eri koirista, mutta kokemusvuosia oli yli puolella vastaajista 12 tai enemmän. Vastaajien joukkoon mahtui paljon aktiivisia harrastajia: tuomareita, kasvattajia ja toimitsijoita ja uskon, että nämä toimet antavat lisäarvoa ja syventävät harrastajien kokemusta ja sitä kautta myös sain parempia vastauksia.

Samojedin ominaisuudet vetokoirana olivat vastaajien mielestä samanlaisia, kuin muutkin lähteet antavat olettaa: vauhdiltaan samojedi ei ole nopeimmasta päästä (yhteensä 11 vastausta, 41%), ne ovat kuitenkin kestäviä (15 vastausta, 56 %). Suomalaisille harrastajille suunnatun kyselyn vastauksissa samojedia pidettiin vetohaluiltaan ailahtelevana ja häiriöherkkänä, mutta ruotsalaisille suunnatun kyselyn vastauksissa kumpaakaan ominaisuutta ei mainittu. Kummassakin kyselyssä samojedia pidettiin myös sosiaalisena vetokoirana. Häiriöherkkyys liitetään usein samojedin avoimeen ja eloisaan luonteeseen: kaikki ympärillä tapahtuva kiinnostaa, mikä ei ole välttämättä kovin kaan toivottava ominaisuus rekikoiralle, jonka pitäisi keskittyä työskentelyyn pitkiäkin aikoja. Voi olla, että muualla maailmassa samojedit eivät ole niin avoimia kuin Suomessa tai avoin luonne ei häiritse samoin nopeus- ja kestävyyskokeissa (REK-koe, DP-koe ja pitkän matkan kilpailut) kuten se häiritsee valjakoiden tottelevaisuuskokeessa (REKÄ). Vetoinnon ailahtelevuutta ei myöskään mainittu ruotsalaisille suunnatussa kyselyssä. Ruotsissa samojedia pidetään monikäyttöisenä koirana, mutta sen alkuperäinen käyttötarkoitus ja sen vaaliminen on tärkeää. Ruotsissa samojedinkoiran rotuyhdistys on SPHK, Svenska polarhundklubben, joka huolehtii samojedinkoiran veto-ominaisuuksien säilymisestä. SPHK:n jalostusstrategian päätavoitteena on jalostaa henkisesti ja fyysisesti terveitä ja käyttöön sopivia arktisia koiria ja kiinnittää huomiota rodun erityispiirteiden ja käyttötarkoituksen säilyttämiseen (Svenska polarhundklubben 2013, viitattu 18.1.2018). Suomessa taas veto-ominaisuuksien jalostaminen on jäänyt ehkä monipuolisen harrastuskoiran jalkoihin. Suomen Samojedinkoirayhdistys ry pitää samojedinkoiraa hyvänä ja monipuolisena harrastuskoirana ja jalostuksessa erityisen tärkeänä pidetään rodun terveystilanteen ja monimuotoisuuden vaalimista sekä kannan säilyttämistä ulkomuodoltaan korkeatasoisena (Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2014, viitattu 18.1.2018). Näitä jalostuksen tärkeimpiä periaatteita tarkastellessa on selvästi havaittavissa, että Ruotsissa kiinnitetään enemmän huomiota työkoiraominaisuuksiin jalostuksen

kannalta. Siinä voisi olla yksi syy, minkä takia Suomessa vetoinnon vaihtelua esiintyy vastaajien mukaan runsaasti.

Ulkomaisiin koiriin verratessa pidettiin suomalaista samojedia erittäin hyvänä, ainakin suomalaisille suunnatussa kyselyssä: Suomessa rotutyyppejä ei ole hukattu, mutta käyttöominaisuuksia on onnistuttu säilyttämään. Rodussa ei ole käyttö- ja näyttelylinjaisia koiria, vaan kaikki ovat samaa tyyppiä (kuvio 13). Ruotsalaisia koiria pidettiin nopeampina ja voimakkaampina, sekä enemmän työkoiran näköisinä ja rotutyyppejä ei ole säilynyt toivottavana. Englantilaisia koiria pidettiin jo tyyppitään liian lyhytjalkaisina, pieninä ja turkikkaina, jotta ne voisivat työskennellä tehokkaasti. Englannissa ei samojedien valjakkourheilulla ole juurikaan suosiota, vaikka se rodun alkuperämaa onkin. Englanninkielisessä kyselyssä pidettiin suurimpina eroina myös ulkomuodollisia seikkoja. Ruotsalaiset koirat ovat vastaajien mielestä työkoiria jo ulkomuodoltaan (kuvio 12), useimmissa maissa samojedinkoirat on pilattu jalostamalla niistä nallemaisiksi, runsasturkkisiksi ja lyhytjalkaisiksi. Suomessa ja Ruotsissa noudatetaan samaa FCI:n hyväksymää rotumääritelmää.

KUVIO 12. Rotunsa kaunein uros Ruotsin erikoisnäyttelyssä 2015.

KUVIO 13. Rotunsa kaunein uros Suomen erikoisnäyttelyssä 2016.

Rakenteen, luonteen ja terveyden osalta kummassakin kyselyssä oltiin aika pitkälti samaa mieltä. Rakenteen tulee olla käyttökoiralle sopiva: tasapainoinen, terve ja mahdollistaa tehokas liikkuminen. Ruotsalaisille suunnatussa kyselyssä toivottiin enemmän jalkojen pituutta ja suomalaisille suunnatussa taas riittävän pitkää runkoa. Pitkä runko antaa koiran jaloille tilaa ravissa, jos koiran

kulmaukset sallivat pitkän ja voimakkaan askelluksen. Liian pitkässä rungossa taas selkä voi jäädä pehmeäksi ja tehokkaan laukan tuottaminen vaikeaksi. Lisäksi mainittiin riittävän pitkä kuono, joka on todella tärkeä pakkasilman lämmittämisessä, jotta keuhkot eivät kärsi. Englanninkielisessä kyselyssä haluttiin myös riittävän isot korvat, jotka tosin ovat alttiita paleltumille ja siksi Suomessa on suosittu pieniä korvia. Harmillisesti isojen korvien funktiota ei perusteltu. Varsinkin rungon ja jalkojen pituuksien suhde, turkin määrä, kuonon pituus ja korvien koko vaikuttavat koiran profiiliin huomattavasti ja siksi varmasti suomalaisia ja ruotsalaisia koiria pidetään niin erinäköisinä. Suomessa ulkomuototuomareiden koulutusmateriaalissa virheellisiksi rotutyypeiksi luokitellaan susimainen tyyppi, jolla on pitkä selkä, pitkät korvat ja kuono, sekä liaksi pystykorvamainen tyyppi, jolla on hennot raajat, terävä kuono ja neliömäinen runko. (Suomen samojedinkoirayhdistys ry 2014, viitattu 23.1.2018.) Suomenajokoirille tehdyn tutkimuksen mukaan näyttelytulosten ja muiden tutkittujen ominaisuuksien korrelaatiot olivat suomenajokoiran metsästysominaisuuksien kannalta suotuisia ja rotumääritelmä tulkintoineen tuntuu suosivan tervettä rakennetta ja hyviä työominaisuuksia, tai ainakaan nämä eivät ole keskenään ristiriidassa. (Mäki 2006, viitattu 23.1.2018.) Siksi onkin mielenkiintoista, että samojedinkoirilla on maailmanlaajuisesti olemassa näyttö- ja käyttölinjaisia samojedinkoiria. Rotumääritelmä antaa rajat koirien ulkonäölle, mutta ihminen muokkaa trendiä oman mieltymyksensä ja tarpeidensa mukaan ja siksi varmasti erityyppiset samojedit ovat kehittyneet: halutaan näyttelymenestyjiä, kaikkeen sopivia koiria tai erinomaisia rekikoiria.

Ulkomuodollisista eroavaisuuksista huolimatta luonteen tulee samojedilla olla sosiaalinen, innokas ja hyvä työmotivaatioltaan. Myös hyvä syöntikyky ja ruokahalu löytyivät kummastakin kyselystä. Rotutyypillinen käyttäytyminen on yksi tärkeimmistä piirteistä, jotka tekevät koirasta rotunsa edustajan (Mäki 2005, viitattu 23.1.2018). Juuri siksi on ilahduttava huomata, kuinka saman mielisiä kyselyyn vastaajat olivat. Toki myös eriäviä mielipiteitä löytyi, sillä kaikilla on omat mieltymykset, mitä tulee koiran luonteeseen. Vaikka olisi varmasti ajajan kannalta miellyttävää, että samojedilla olisi erittäin matala häiriöherkkyys tai se olisi itsenäinen, tulee pitää mielessä samojedin oikeat luonneominaisuudet, vaikka esimerkiksi melko matala häiriöherkkyys ja riittävä avoimuus eivät suljakaan toisiaan pois.

Käyttökoiran tulee olla kaikin tavoin terve. Kun koiraa harjoitetaan säännöllisesti ja tavoitteellisesti, tulevat rakenteen, terveyden ja luonteen heikkoudet ennen pitkää esiin. Toisten heikkouksien kanssa pärjätään ja toiset katkaisevat tavoitteellisen käyttöuran nopeasti. Nivelrikko, huonot etukulmaukset ja liian pehmeät tai suora-asentoiset ranteet vaikuttivat olevan suurimpia terveysuhkia samojedinkoiralle.

Mielipiteet arktisten vetokoirarotujen virallisista kokeista yllättivät. Päädyin laskemaan tuloksille keskiarvon helpottaakseni kokeiden luotettavuuden vertailua. Pisteytin vastausvaihtoehdot viidestä nollaan siten, että vaihtoehto koe kuvaa hyvin samojedinkoiran vetotyöskentelyä saa viisi pistettä, koe kuvaa melko hyvin samojedinkoiran työskentelykykyä saa neljä pistettä, koe kuvaa keskinkertaisesti samojedin työskentelykykyä = 3 pistettä, koe kuvaa melko huonosti samojedin työskentelykykyä = 2 pistettä ja koe kuvaa huonosti samojedin työskentelykykyä = 1 piste. REK-koetta pidettiin kohtuullisen hyvänä mittarina koiran työskentelykyvyn selvittämisessä, vastausten keskiarvo oli yllämainitun pisteytyksen mukaan 3,85. REKÄ-kokeen työskentelyhalukkuus –osion mittaavuuden keskiarvo oli 4,05. Näin ollen vastaajien mielestä REKÄ-kokeen tuomarin arvio on parempi kuvaamaan samojedinkoiran työskentelykykyä kuin REK-koe. Vastaavasti DP-kokeen keskiarvo oli tasan kolme, eli näistä kolmesta kokeesta sitä pidettiin huonoimmin veto-ominaisuutta mittaavana kokeena. Ruotsalaisille suunnatussa kyselyssä selvitettiin myös vastaajien mielipidettä suomalaisen REKÄ-kokeen työskentelyhalukkuus –kohdasta ja se tyrmättiin lähes täysin. 86% vastaajista piti mahdottomana, että kukaan pystyisi näkemään koiran todellisen vetoinnon tai –potentiaalin yhden ”tottelevaisuuskokeen” perusteella, kulttuurieroja siis löytyy. Englanninkielisessä kyselyssä pyydettiin myös arvioimaan, mikä DP-luokka sopii samojedille parhaiten. Suomalaisittain tutut sprint-matkat saivat täyden tyrmäyksen, sillä onhan samojedi keskipitkille ja pitkille matkoille soveltuva jo rotumääritelmänsä mukaan. Suosituimmaksi matkaksi nostettiin DP60, sillä se on jo keskipitkä matka, mutta ei vaadi niin paljoa paneutumista, kuin pitkät matkat. Useista vastauksista tuli selväksi, että koiran arvo vetokoirana mitataan kausien ja kilometrien kertyessä.

REK-kokeessa hyvälle koiralle kuuluvasta tuloksesta oltiin monta mieltä. Koesääntöjen mukaan REK2 –tulos on hyvä ja sitä mieltä oli suurin osa vastaajistakin. Kuitenkin selkeästi mielipiteitä herätti samojedin ”hyvyyden” mittaaminen nopeuskokeella, kun koiran tulisi olla kestävä pitkän matkan juoksija. Ratkaisuna voisi olla MD- ja LD-matkojen suosiminen, jossa vauhti ei ole niin suuressa osassa. Toisaalta samojedin rakenne ja luonne antavat raamit, missä koiran nopeus voi liikkua. Koska Suomessa ei ole olemassa käyttölinjaisia samojedinkoiria, ei mielestäni nopeutta tule pelätä. Keskinopeudet ovat rajusti siperianhuskyjä ja selkeästi alaskanmalamuutteja hitaampia. Ennalta määrätty aikarajoitus on otettu Ruotsissa käyttöön muun muassa DP60 matkalla vuonna 2017. Keskinopeudella 9 km/h saa ykköstuloksen (Svenska polarhundkubben 2017, viitattu 22.1.2018). DP10 kokeessa kymmenelle kilometrille tunnin aikaraja on ollut käytössä jo pitkään ja tuloksia tulee melko vähän, esimerkiksi Furudalin samojedien talviviikolla 2017 kaksi kolmesta-

toista startista toi hyväksytyn tuloksen (Svenska polarhundklubben 2017, viitattu 22.1.2018). Heikoutena tässä on kuitenkin se että keliolosuhteet, sää ja uran kunto jäävät täysin huomiotta. Suomalaisille suunnatussa kyselyssä toivottiinkin MD-matkojen lisäämistä samojedeille. Lisäksi toivottiin Ruotsissa yleisiä yhden koiran pulkka- tai ahkioluokkia, joista voisi saada jonkinlaisen tuloksen, vaikka valjakkoa ei pystyisikään kokoamaan. Yhden ja kahden koiran luokat eivät ole ilmeisesti saaneet juurikaan kannatusta, vaikka niitä on pyritty järjestämään. Ehkä houkuttimeksi tulisi saada jonkinlainen virallinen tulos hiihtoluokasta myös samojedeille. Kuitenkin tulee muistaa, että samojedinkoiran tulee pystyä työskentelemään muiden koirien kanssa, joten arvostus yhden koiran luokan tulokselle ei luultavasti nouse REK-kokeen tuloksen tasolle.

Suomessa käyttövalion arvon on saavuttanut 84 samojedinkoiraa, joista ensimmäinen oli FIN MVA SMREKÄ-JOH-98 FIN KVA Laubuurin Jinda Jessica, jolle käyttövalion arvo myönnettiin 12.3.1998. Näin ollen keskimäärin vuosittain valioituu 5 samojedinkoiraa. Karkeasti laskettuna 9% vuosittain kilpailukokeisiin osallistuvista koirista siis saavuttaa Suomen käyttövalion arvon. Koska harrastajamäärät ovat olleet nousussa, uusia käyttövalioitakin on syntynyt viime vuosina tiheämmin. Siksi on alettu keskustelemaan, pitäisikö valioitumissääntöjä kiristää. Nykyisellään siihen vaaditaan REKÄ-kokeesta 1—2 ykköstulosta luokasta riippuen, mutta kilpailukokeesta riittää kaksi hyväksyttyä tulosta. Hieman yli puolet olivat tyytyväisiä nykyisiin vaatimuksiin, sillä käyttövalioita ei nykyiselläänkään vuositasolla tule kovin useita ja helpohkot tavoitteet kannustavat harrastajia. Kiristämisen kannalla olijat vaativat kilpailukoetulosten kiristämistä, mikä sinällään on ymmärrettävää: tietty vauhti nopeimpiin valjakoihin verraten tulisi valiokoiralla olla. MD-matkoja haluttiin myös vaatimukseksi FI KVA -arvolle. Toistaiseksi vaatimus on mahdoton, sillä yhdelläkään samojedinkoiralla ei ole keskipitkän matkan tulosta Suomesta. Kahdellatoista suomalaisella samojedilla on Ruotsissa ajettu keskipitkän matkan tulos. REK-tulosten määrän lisääminen oli myös ehdotuksena ja se, että tuloksia tulisi olla useammalta kaudelta. Ongelmana lajissa on se, että koirien käyttöikä vaihtelee yhden ja yhdeksän kauden välillä. Toki vaatimalla tuloksia esimerkiksi kolmelta kaudelta, ”tähdennnot” eivät saavuttaisi koskaan FI KVA-arvoa. Se, ansaitsevatko tällaiset yhden-kahden kauden ihmeet käyttövalion arvoa, on kiperä kysymys. REKÄ-tulosten määrää haluttaisiin myös lisätä, jonka varmasti nykyiselläänkin järjestettävä REKÄ-kokeiden määrä mahdollistaisi. Ehdotettiin myös, että koirien tulisi saada tuloksia sekä sulalta maalta että lumelta. Suomen Samojedinkoirayhdistys ry ei toistaiseksi ole järjestänyt sulanmaan kilpailuja ja sulanmaan kilpailut vaativat eri välineet (vaatii lisää investointeja), sekä haasteena on myös syksyn ja kevään samojedille joskus hieman korkeat lämpötilat. Lisäksi en koe, että kilpailukokeilla olisi ratkaisevaa eroa, oli se järjestetty sitten lumella tai ei. Nykyisellään yhden tai kahden koiran omistajilla on usein haasteita saada

koirilleen vaadittavia tuloksia. Yhteistyötä harrastajien kesken voitaisiin vielä parantaa. Pienemmän koiramäärän luokatkin olisivat hyviä, jos IFFS:n sääntömuutos sellaiset sallisi. Kuitenkin mielestäni koiran ei tulisi saavuttaa käyttövalion arvoa, ennen kuin se on todettu riittävän sosiaalisesti toimimaan valjakossa (REKÄ-koe). Kukaan ei ehdottanut FI KVA -arvon vaatimusten laskemista. Englanninkielisessä kyselyssä vertailtiin FI KVA ja SE polarCh -arvoja ja selkeästi vastaajat olivat sitä mieltä, että Ruotsissa vaadittiin enemmän käyttövalion arvoon. Toki koirien taso ja ajettavat matkat ovat melko erilaisia kuin Suomessa, joten sinänsä on ymmärrettävää, että siellä myös vaaditaan enemmän. Valion arvo kuuluu vain parhaille, joten jopa heidän valioitumissääntöjään kritisoitiin hie- man liian helpoiksi. Kehitysehdotukset olivat samansuuntaisia kuin FI KVA:n kohdalla: tuloksia eri kausilta ja pidempiä matkoja (MD ja LD). Suomessa ei ole yhtään Ruotsin käyttövalion arvon saa- vuttanutta koiraa.

Koska Suomessa ja muuallakin maailmassa testataan samoja luontaisia käyttöominaisuuksia, halusin vastaajien pohtivan, voitaisiinko muilla kokeilla tai testeillä löytää koiria, joilla voisi mahdol- lisesti olla edellytyksiä hyväksi rekikoiraksi. Rakenne- ja luonneominaisuuksien testaaminen, sekä muiden lajien näytöt voivat antaa viitettä koiran sopivuudesta työkäyttöön. Kuitenkaan ne eivät ta- kaa hyvää vetopäätä. Jos koiralla on luonne ja into kohdillaan, se korvaa rakenteen puutteita tiet- tyynajaan saakka.

Luonnetestissä testataan koiran luonnetta eri osa-alueilla: toimintakykyä uhan alla ja ilman uhkaa, koiran taipumusta reagoida asioihin aggressiolla, luoksepäästävyyttä, temperamenttia, hermora- kennetta ja keskittymiskykyä. Testitulosta voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi koulutuskelpoisuu- den arviointiin tai jalostuskelpoisuuden arvointiin. Toimintakyvyllä ilmaistaan koiran ”rohkeutta” eli ominaisuutta, joka saa koiran pitämään puolensa vaaraa vastaan ilman ulkopuolista pakotetta. Te- rävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan aggressiivisesti uhan alla. Mitä pienempi ärsyke laukaisee aggression, sitä korkeampi on koiran terävyysaste. Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta puolustaa itseään, laumaansa ja reviiriään. Taisteluhalu mitataan leikillä, jossa olennaisin osa on taistelu. Taisteluhalu on koiran ”moottori”. Hermorakenteella tarkoi- tetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihte- leviin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella varustettu koira hallitsee jännitystiloja ilman merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä. Temperamentilla taas tarkoitetaan koiran käyttäytymisen vilk- kautta, tarkkavaisuutta sekä sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin. Vilkas koira on tarkkaavainen ja ottaa nopeasti vastaan ympäristön ärsykeitä ja tottuu niihin. Kovuudella tarkoitetaan koiran taipu-

musta muistaa epämiellyttäviä kokemuksia. Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin. Laukaisupelottomuus testataan ampumatestillä, jossa ampumisen ääni toistuu kahdesti. Laukaisuvarma koira suhtautuu laukaisuihin välinpitämättömästi. (Kennelliitto 2017, viitattu 30.1.2018.)

Luonnetestiin voitaisiin luoda jonkinlainen ihannetulos vetokoirille, mutta Suomen samojedinkoirayhdistys ry on jo luonut jalostuksen tavoiteohjelmassa 2014—2018 samojedinkoiralle ihanneprofiilin (liite 3), josta työominaisuuksien nimissä poikkeaminen tuskin ilahduttaa rotuyhdistystä tai hyödyttää rotua millään tavalla. Tulisi myös muistaa, että työkäyttöön sopivia samojedeja on monenluonteisia joten eroja ei välttämättä saada LTE:ssä esille. Hyvään valjakkoon mahtuu myös monenlaisia persoonia, joten tavoitetuloksen luominen voi olla erittäin haastavaa.

Halusin kuulla hieman erilaisista vetävistä samojedeista ja vertailla niiden saamia luonnetestipisteitä ja omistajan kuvailemaa työmotivaatiota. Valitsin ehdokkaista neljä koiraa vertailuun: halusin koiran, joka vetää loistavalla työmotivaatiolla (koira A), koiran, joka on vetomotivaatioltaan vaihteleva, mutta ei kovinkaan häiriöherkkä (koira B), koiran, joka on työmotivaatioltaan kohtuullinen ja häiriöherkkä (koira C) sekä koiran, joka ei osoita merkkejä edes kohtuullisesta työmotivaatiosta (koira D). Koira A on saanut luonnetestissä samojediksi melko korkeat pisteet. Tätä koiraa omistaja kuvaa näin: ”en ole varma kuoleeko se ennen kun se lakkaa vetämästä, vai lakkaako se vetämästä juuri ennen kun se kuolee”. Koira A juoksee lähes poikkeuksetta johtajana ja on kohtuullisen vähän häiriöihin reagoiva. A osuu muuten jalostuksen tavoiteohjelman hyväksyttävään rotuprofiiliin (liite 3), mutta hieman pehmeän tai pehmeän sijaan se on kohtuullisen kova. Koira B, joka juoksee kaikkia paikkoja vaihtelevalla motivaatiolla, ei ole häiriöherkkä, mutta omistajan mukaan tuulella käyvä, osuu JTO:n luonneprofiiliin täysin. Kuitenkin koiraan A verraten se on toimintakyvyltään hieman matalampi, taisteluhalu on pieni (vrt. edellinen koira kohtuullinen), hermorakenteeltaan koira B on hieman rauhaton (vrt. tasapainoinen) ja kovuudeltaan hieman pehmeä. Kolmas vertailussa oleva koira C on omistajansa mukaan tasainen työskentelijä, mutta ei kovinkaan ahne. Koira C on häiriöherkkä. C poikkeaa rotuprofilista olemalla puolustushaluton ja taisteluhalultaan riittämätön. Ensimmäiseen koiraan A verrattuna suurimmat erot ovat myös niiden ominaisuuksien kohdalta. Koirien A ja D pistemäärät ja pistejakauma luonnetestissä ovat täysin samanlaiset. Koiran D omistaja kertoo, että koira ei ole löytänyt vetämisen intoa. Se ei reagoi kehuihin tai kehotuksiin ja menee eteenpäin vain kokeneen koiran rinnalla. Koira D ei kiinnosta edetä ripeästi vaan se tyytyy liikkumaan eteenpäin rauhallista tahtia, hidastaen muita. On vaikea tietää, syntyisikö koirasta D inno-

kasta vetäjää edes kokeneen ajajan käsissä. Vaikka luonnetestipisteet ovat täysin samanlaiset koiran A kanssa, veto-ominaisuudet eivät omistajien kertoman mukaan voisi poiketa juurikaan enempää. Samojedreja testataan melko vähän, joten luotettavan tiedon saaminen LTE:n ja rekitulosten välillä on käytännössä mahdotonta. Kuitenkin on mielenkiintoista huomata, että samanlaiset tai samankaltaiset pisteet luonnetestissä edustavat hyvin erilaisia työskentelijöitä. Oman kokemukseni mukaan koiran kovuus ja taisteluhalu tekevät isoimman eron koirien välillä valjaissa. Kova ja taistelunhaluinen koira jaksaa työskennellä, vaikka olosuhteet ovat raskaat ja radalla on vaikeuksia. Sen sijaan pehmeä ja taisteluhaluton koira saattaa hyytyä nopeastikin hankalissa tai raskaissa olosuhteissa, vaikka kunto antaisikin periksi juosta.

Eräs vastaajista huomautti, että hyvän rekikoiran tunnistaa jo nuorena, jos sille on silmää. Pitäisikö siis järjestää vuosittain katselmuksia nuorille koirille, vaikkapa jalostustarkastusten yhteyteen, jossa kokenut valjakkoharrastaja, toimitsija tai tuomari arvioisi koirien luontaisen taipumuksen lähteä vetämään kevyttä kuormaa? Se olisi yksi mahdollinen tapa selvittää sukujen taipumuksia. Toki osa koirista vaatii enemmän aikaa syttyäkseen, mutta tällä tavalla voitaisiin tehdä karkeaa jakoa niistä, jotka eivät vedä ollenkaan ja niistä, jotka osoittavat taipumuksia vetämiseen. Toki jalostustarkastukset ovat nykyään melko harvassa (muutamia vuodessa), mutta tällä tavoin voitaisiin saada muutamista koirista, jotka eivät koskaan kisaavaa näe, jonkinlaista käsitystä. Myös kyselytutkimusta samojedinkoirien arkipäivän vetoharrastuksista ehdotettiin, mutta koska kaikki katsovat omaa koiransa objektiivisesti ja vertailupohjaa ei välttämättä ole, tuloksia ei voida pitää kovin luotettavina. Toki jonkinlaista karkeaa jakoa voidaan saada hyvällä kysymyksen asettelulla, mutta toiselle hyvä koira voi olla se, joka juoksee satoja kilometrejä johtopaikalla ja toiselle se, että koira vetää satunnaisesti lapsia pulkassa ja toimii joskus vetoapuna juoksulenkeillä.

Norjalaiset järjestävät vetokoiraroduille "kløvtest" -kokeita, joissa on kolme tasoa. Pronssissa matka on vähintään 10 km, koiran ikä vähintään 18 kk ja koiran kantama paino 15% koiran painosta. Hopeassa matka on 20 km, koiran ikä 24 kk ja koiran kantama paino 25% koiran painosta. Kultaisen tason testissä matka on vähintään 40 km, jaettuna kahdelle päivälle, koiran pitää kantaa 35% painostaan ja koiran tulee olla vähintään 24 kk vanha. Tasot tulee suorittaa järjestyksessä ja radalla voidaan pitää 15 minuutin tauko 10 kilometrin välein. Testi sopisi varmasti mittaamaan koiran fyysistä kuntoa ja työskentelymotivaatiota, vaikka helpohkolta kuulostaakin.

Samojedinkoiraa on käytetty rekikoirana satoja vuosia, nykyinen harrastus on saanut muotonsa luultavasti 30—40 vuotta sitten. Samojedi on hieman harvinaisempi rotu kisaurilla, mutta vannonuneita harrastajia on ollut aina. Kysymyksessä kolmesta pyydettiin vastaajia arvioimaan samojedinkoiran kehitystä vuosien varrelta. Yllättävän monella oli ajatuksia samojedinkoiran käyttöominaisuuksista 20—25 vuotta sitten (18 vastaajaa), vaikka vastaajista vain 11 oli harrastanut vedättämistä yli 12 vuotta. Vain taulukon ensimmäinen sarake oli pakollinen, mutta moni oli vastannut kaikkiin osioihin. Noin puolet vastaajista koki, että samojedit ovat pysyneet saman tasoisina koko ajan (taulukko 4). Kysymys jakoi mielipiteitä, mutta vaikuttaa siltä, että ainakaan takapakkia ei ole hurjasti otettu. 11% oli sitä mieltä, että samojedit ovat nyt paljon parempia kuin 5—7 vuotta sitten. Tuohon aikaväliin mahtuu yksi tai korkeintaan kaksi uutta sukupolvea ja myös koiria, jotka työskentelevät edelleen. Siksi on vaikea uskoa, että geneettisesti edistymistä olisi juurikaan tapahtunut. Sen sijaan kasvavat harrastajamäärät ja kilpailun tiukentuminen ovat kannustaneet harrastajia paneutumaan harjoitteluun, ruokintaan ja palautumiseen ehkä paremmin ja sitä kautta taso on nousut rajustikin viimeisten vuosien aikana. Pääsääntöisesti koirien rakenteet ja ulkonäkö ovat pysyneet samantapaisina, ainakin Suomessa.

TAULUKKO 4. Ovatko nykypäivän koirat parempia kuin ennen?

	Paljon parempia	Hieman parempia	Samantasoisia	Hieman huonompia	Paljon huonompia
5—7 vuotta sitten	11 %	22 %	56 %	11 %	0 %
10—15 vuotta sitten	0 %	26 %	53 %	21 %	0 %
20—25 vuotta sitten	6 %	17 %	50 %	28 %	0 %

Samojedinkoirien tulevaisuutta rekikoirana pidettiin hyvänä, mutta sitä tulee vaalia. Jalostusvalintoihin tulee kiinnittää jatkossa yhä tarkemmin huomiota, jotta käyttöominaisuudet saadaan säilytettyä hyvänä myös Suomessa, eikä samojedi jää muiden vetokoirarotujen jalkoihin. Englanninkielisessä kyselyssä näkyi käyttö- ja näyttölinjaisten koirien vastakkainasettelu: osa koirista ja niiden ominaisuuksista on parantunut ja osa huonontunut. Ruotsissa jako eri linjaisiin koiriin alkaa olla valitettavan selvä. Viimeaikainen trendi samojedinkoiran käytöstä vetokoirana on onneksi ollut hyvinkin positiivinen ja sosiaalisen median kautta tietoisuutta on pystytty lisäämään. Vastuu vetoinnon

säilyttämisestä jäänee pitkälti kasvattajien vastuulle. Valjakkoharrastus tulisi nostaa näyttelytoiminnan rinnalle ja kannustaa harrastajia osallistumaan kisoihin ja kokeisiin, vaikka kokemusta tai harjoituskilometrejä ei olisikaan valtavasti kertynyt. Suomen Samojedinkoirayhdistys ry:n kisat ovat mielestäni matalan kynnyksen kilpailuja: valjakoita on tasoltaan laidasta laitaan, matkat lyhyitä (2 x 3,5-8 km) ja tunnelma hyvä. Katsojaystävälliseksi lajia ei voida tosin kehua, sillä tapahtuman jännittävät hetket tapahtuvat metsässä valjakoiden kesken. Tätäkin näkökulmaa voitaisiin ottaa huomioon uria vetäessä, olisiko loppusuora esimerkiksi mahdollista saada näkyvälle paikalle, jotta valjakoiden maaliintuloa voitaisiin nähdä edes pätjän verran?

Kyselyssä haluttiin myös kartoittaa vastaajien kokemusta veto-ominaisuuksien periytymisestä käytännön tasolla. Osa vastaajista (11 %) oli sitä mieltä, että veto-ominaisuudet tai vetopää eivät ole perinnöllisiä ominaisuuksia. Loput uskoivat, että vetävästä suvusta on selvästi suurempi todennäköisyys saada hyvä rekikoira kuin sellaisesta, missä veto-ominaisuuksia ei ole testattu: sukutaulussa saisi olla käyttötuloksia useammassa polvessa. Ruotsalaisille harrastajille suunnatussa kyselyssä nostettiin esille vielä johtajakoirien paremmuus: valjakossa vaativimmalla paikalla juoksevilla koiralla on ilmeisesti vielä paremmat ”vetogeenit”, sillä vastaajan kokemuksen mukaan tuollaisista yhdistelmistä tulevat koirat ovat olleet parhaita työkoiria. Suomenkielisessä kyselyssä taas toivottiin, että suvussa olisi koiria, joilla on näyttöä pitkäaikaisesta käytöstä ja 55% toivoi, että koiran vanhemmilla olisi vetointoa tai vetohalua. Näiden vastausten perusteella siis voisi ajatella, että veto-ominaisuudet tai vetointoon tai –haluun vaikuttavat ominaisuudet ovat ainakin jossain määrin perinnöllisiä, samoin kuin muutkin luonneominaisuudet. Hyvä rekikoira rakentuu useista tekijöistä, mutta koira, jolta puuttuu työmotivaatio, on reen edessä turha.

Kysyttäessä onko kaikista samojedeista rekikoiriksi, vastaus oli yksimielinen: ainoastaan yksi vastaajista uskoi, että kaikista samojedeista on rekikoiriksi. Suurimmaksi syyksi nostettiin puutteet luonteessa: työskentelyhalun puuttuminen, arkuus, hermostuneisuus, liika pehmeys tai motivaation puute. Tästä voisi päätellä, että käyttökoiran tulee omata tietynlainen luonne, joka on riittävän kova, tasapainoinen ja koiralla on oltava hyvä toimintakyky. Ajajalle tulee raskaaksi käydä kaikissa ongelmatilanteissa valjakon seassa ratkaisemassa yksilöiden ongelmia, jos koira jähmettyy tai lyyhistyy jännityksestä. Suomalaisille suunnatussa kyselyssä kysyttiin myös, voiko vetoinnottomalle koiralle opettaa vetämisen taidon. 70% vastaajista ei uskonut sen olevan mahdollista. Tämäkin vahvistaa sitä näkemystä, että koiralla tulee olla jonkinlainen sisäsyntyinen toimintamalli vetämisen suhteen.

Koska koirien vaihtelevaa työmotivaatiota moitittiin useaan otteeseen, oli mielenkiintoista lukea vastauksia kysymykseen, kuinka vetokoira voidaan pilata. Useimmin syynä oli nuoren koiran liiallinen harjoittelu ja koiran kuntoon nähden liian raskas harjoittelu. Tämä on varmasti totta, että koiran kuntoon, sekä henkiseen että fyysiseen, nähden liian kova harjoittelu pilaa nopeasti vetokoiran alun. Kuitenkin samanlaisessa harjoittelussa olevat sisarukset pärjäävät eritavoin. Toinen juoksee ensimmäisenä talvena johtajana hyviä tuloksia täydessä treenissä ja toinen vaatii paluuta takaisin harjoittelun määrässä. Toisessa sisarusparvessa yksi juoksee johtajana nuoresta iästään huolimatta ja joku harjoittelee vielä perusasioita. Yhdessä valjakossa kaksi sisaruksista tulee maaliin iloisesti vetäen ja kolmas istuu rekipussissa. Mikä tämän eron tekee? Kotikasvatus, sopeutumiskyky, ajajan taito ja kyky kommunikoida koirien kanssa, koiran luonne vai koiralle periytyneiden veto-ominaisuuksien laatu? Vaikea sanoa, ehkä kaikki.

BULP-indeksin laskeminen käyttöominaisuuksille kohtasi sekä vastustusta, että epäilevää kiinnostusta. Ongelmiksi koettiin, että luonneominaisuudet ovat laadullisia, otos on liian pieni tai rodunomaisten kokeiden tulokset eivät ole tarpeeksi luotettavia. Indeksia kannatti selvästi suurempi osuus englanninkieliseen kyselyyn vastanneista, kuin suomenkieliseen kyselyyn vastanneista. Kaikki indeksia kannattaneet myönsivät, että indeksin laskeminen käyttöominaisuuksille olisi haastavaa, jos edes mahdollista. Yhden konkreettisen ehdotuksen perusteella BULP-indeksin laskeminen voisi olla mahdollista, jos sopivat mittarit löydetäisiin. Osa olisi halunnut indeksiin mukaan myös muiden lajien tulokset, mutta mielestäni se heikentäisi indeksin luotettavuutta, sillä indeksillä olisi tarkoitus mitata nimenomaan veto-ominaisuuksia. Ehdotuksen mukaan indeksi rakennettaisiin seuraavista ominaisuuksista ja seuraavin painoarvoin: rakenne (20%), luonneominaisuudet (15%), käyttökoe (10%) ja loput kilpailukoetuloksista (sprintti 25% ja LD ja/tai MD 30%). Ehdotus on hyvinkin toteutuskelpoinen, mutta osuuksille täytyisi löytää työkalut, joilla niitä pystytään riittävän luotettavasti mittaamaan. Rakenteen osalta paras mittari olisi rotuyhdistyksen järjestämät jalostustarkastukset, joissa rodun tuntevat ulkomuototuomarit arvostelevat koiran rakenteen kokonaan. Tästä kirjallisesta arviosta tulisi pystyä tekemään sellainen, että ominaisuudet saadaan numeroitua ja laskettua. Hevosilla tällainen pisteytysjärjestelmä jalostusarvosteluissa on ollut käytössä jo vuosikymmeniä. Luonneominaisuuksiin voitaisiin ottaa huomioon luonnetestit ja REKÄ-kokeet, jotka kummatkin arvostellaan pistein. Sopivin painokertoimin tulokset ovat varmasti käytettävissä sellaisinaan. Koetuloksetkin on helppo muuttaa pisteiksi, mutta toistaiseksi kun Suomessa samojedit eivät MD- tai LD-matkoja kisaa, tulee miettiä, mikä niiden painokerroin olisi. Olisiko indeksiin mahdollista laskea ulkomaisia tuloksia?

Kaiken kaikkiaan vastauksista kuului läpi harrastajien into samojedinkoiran veto-ominaisuuksien vaalimiseen. Samoin yhä enemmän törmää sosiaalisessa mediassa samojedeihin, jotka ovat harjoittelemassa vetopuuhia joko yksin omistajansa opastuksella tai kokeneempien koirien kanssa. Kuitenkin löytyy myös niitä harrastajia, jotka eivät laske veto-ominaisuuksille jalostuksessa lainkaan arvoa. Jalostukseen käytetään koiria, jotka ovat osoittaneet täydellisen kyvyttömyytensä vetotyöskentelyssä tai niitä ei ole haluttu testata edes kotona. Mielestäni veto-ominaisuudet kuuluvat samojedinkoiralle, samoin kuin vaikkapa metsästysominaisuudet suomenajokoiralle. Siksi niitä ei tulisi unohtaa myöskään jalostuksessa, vaikka se ei ensimmäinen päämäärä olisikaan. Muuten ollaan loppujen lopuksi tilanteessa, jossa monikäyttöisestä rekikoirasta on tullut pelkkä kehäruusu. Samojedinkoira on osoittanut monimuotoisuutensa, sillä osa käyttövalioista on myös pärjännyt erinomaisesti koiranäyttelyissä. Nämä kaksi siis eivät sulje toisiaan pois, vaan mielestäni koira edustaa samojedinkoiraa parhaillaan, kun se kykenee pärjäämään molemmissa mitteloissa kohtuudella (kuvio 14).

KUVIO 14. Samojadi on monikäyttöinen koira: kuvassa oleva koira on Suomen muotovalio, voittaja 2009, samojedinkoirien erikoisnäyttelyn voittaja 2012, Suomen käyttövalio ja lisäksi sillä on 16 REK1 tulosta ja hyväksytty tulos DP20+-luokasta.

9 POHDINTA

Työn tavoitteena oli saada konkreettista tietoa samojedinkoirasta vetokoirana, rodun veto-ominaisuuksista ja siitä, voidaanko jalostusvalinnoilla vaikuttaa samojedinkoiran veto-ominaisuuksiin. Tiedonkeruu suoritettiin avoimella Webropol-kyselyllä. Olen melko tyytyväinen saamiini vastausmääriin, varsinkin suomalaisilta harrastajilta, sillä aktiivisia harrastajia ei montaa kymmentä ole. Ruotsalaisille harrastajille suunnattuun kyselyyn olisin toivonut enemmän vastauksia, mutta ongelmana saattoi olla kielimuuri; minä en olisi osannut tulkita ruotsinkielisiä vastauksia, eivätkä he kokeneet omaavansa riittävästi kielitaitoa vastaamaan englanniksi. Lisäksi kysymysten asettelu vaikutti joistakin vastaajista haastavalta, sillä osaan kysymyksistä ei osattu vastata. Kyselyn ajankohta oli mielestäni ihan hyvä, vaikka se keskelle vuoden vaihdetta tulikin. Kyselyyn vastaamiseen ajattelin kuluvan noin 20 minuuttia. Arvokkaimmat tulokset tulivat vastaajilta, joilla oli kokemuksia useammista koirista ja pidemmältä ajalta. Kyselyn tulokset olivat todella mielenkiintoisia. Harrastajat saivat äänensä kuuluviin ja samojedinkoira rekikoirana ansaitsemaansa huomiota. Kaiken kaikkiaan tuloksiin mahtui ennako-odotuksia täydentäviä vastauksia, sekä kiitettävää yhdenmukaisuutta. Kuitenkin varsinkin erikielisten kyselyiden välillä oli selkeitä kulttuurieroja, joihin odotetusti.

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin lokakuussa 2017 ja työ kirjoitettiin loppuun helmikuussa 2018. Työn aihe muovaantui oman kiinnostuksen perusteella, mutta toteutustapa muuttui alkuperäisestä suunnitelmasta, sillä en kokenut saavani yksittäisillä haastatteluilla riittävästi materiaalia työtä varten ja halusin vastaajille mahdollisuuden kertoa mielipiteitään anonymisti. Työn aikataulu oli melko tiukka alun perinkin, mutta aikataulussa pysyminen ei ollut ongelma missään vaiheessa, sillä kirjoittaminen sujui erinomaisesti. Työn tulos oli mielestäni mielenkiintoinen: paljon näkemyksiä ja kokemuksia saatiin esille ja oma tietoperusta laajeni huomattavasti, vaikka kokemusta jo jonkin verran aiemmin oli kertynyt harrastuneisuuden kautta. Koen, että työstä on hyötyä myös suuremmassa mittakaavassa: se sopii kaikille samojedinkoirista kiinnostuneille, vetoharrastuksesta kiinnostuneille, kaiken tasoille harrastajille, kasvattajille ja tuomareille. Työ avaa samojedinkoiran ominaisuuksia vetokoirana ja auttaa ymmärtämään rotua ja sen erityispiirteitä paremmin.

Kyselyn tulokset ja johtopäätökset kiinnostaisivat varmasti samojediharrastajia ympäri maailmaa ja siksi ne olisi mielenkiintoista kääntää myös englanniksi, sillä kyseessä on loppujen lopuksi samojedinkoiran toista, rotumääritelmän mukaista käyttötarkoitusta käsittelevä tutkimus. Kyselytutkimus

ja tilastojen tarkkailu on paras mahdollinen keino saada esille tämän hetkinen tietotaso samojedin-
koiran veto-ominaisuuksista, mutta olisi mielekästä kehittää kyselyä ja tutkimustapoja siten, että
saataisiin jokseenkin varmoja tuloksia muun muassa veto-ominaisuuksien perinnöllisyydestä.

LÄHTEET

Country Life 1903. Mrs. Kilburn Scott's Samoyeds. Viitattu 30.11.2017, http://www.old-sams.info/common/articles/1903_mrskilburnscottssamoyeds.html.

Gabb, H. 2002. The Myths and The Mystique Surrounding Early Samoyeds and Their Owners. Viitattu 31.11.2017, <http://www.icecrownsamoyeds.com/samoyed-history/>.

Heinonen, L., Palukka, P., Toukoluoto, N., Maaniemi, R. & Verkkoniemi A. 2006. Samojedinkoira. Helsinki: Artprint.

IFSS 2017. Kilpailusäännöt 6/2017. Viitattu 1.12.2017, http://www.vul.fi/wp-content/uploads/2017/09/IFSS-kilpailus%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t_6_2017_final1.pdf.

Juga, J., Maijala, K., Mäki-Tanila, A., Mäntysaari, E., Ojala, M. & Syväjärvi, J. 1999. Kotieläinjalostus. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Kaimio, T. & Liimatainen, R. 2010. Jalostusneuvojen jatkokurssi. Käyttäytymisen geneettinen pohja ja koiran "kotikäyttäytyminen" – mitä emme saa selville luonnetesteissä?. Viitattu 30.1.2018, <http://www.audacious.fi/Yhteenveto%20JALOSTUSNEUVOJEN%20JATKOKURSSI%2010.-11.4.2010.pdf>

Koiranet jalostustietojärjestelmä 2017. Tulostilastot rekikoirien kilpailukokeesta 1994-2017. Viitattu 1.12.2017, 19.12.2017 <https://jalostus.kennelliitto.fi/frmTulostilastot.aspx?R=212&Lang=fi>.

Mujunen, S. 2015. Koiran rakenne – laaja oppimäärä. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Mäki, K. 2001. Periytyvyys ja sen matematiikka. Viitattu 12.12.2017, https://asiakas.kotisivukone.com/files/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/periytyvyys_ja_sen_matemat2.pdf.

Mäki, K. 2006. Tutkimus suomenajokoirista: käyttöominaisuuden kulkevat käsi kädessä terveen rakenteen kanssa. Julkaistu Koiramme 7-8/2006: 60-64. Viitattu 23.1.2018, http://www.katariina-maki.com/artikkelit/ajokoirat_nayttely_tyo.htm.

Pedigreedatabase 2017. Sabraka. Viitattu 31.11.2017, <http://www.pedigreedatabase.com/samo-yed/dog.html?id=1685803-olaf-oussa&p=interactive>.

Suomen Kennelliitto ry 1998. Samojedinkoiran rotumääritelmä. Viitattu 14.12.2017, https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/attachments/rotumaaritelmät/fci_5/5samojedi.pdf.

Suomen Kennelliitto ry 2010. Rekikoirien koesäännöstö. Viitattu 21.11.2017 1.12.2017 , https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/rekikoirien_koesaannosto_1.10.pdf.

Suomen Kennelliitto 2016. Suomen valionarvosäännöt 2016. Viitattu 1.12.2017, https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/valionarvosaaannot_2016_0.pdf.

Suomen Kennelliitto ry 2017. Luonnetesti. Viitattu 30.1.2018, <https://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/luonnetesti>.

Suomen Kennelliitto ry 2017. Mikä on BLUB-indeksi? Viitattu 19.12.2017, <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/jalostustietojarjestelma/mika-on-blup-indeksi>.

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013. Käyttövalionarvosäännöt. Viitattu 30.1.2018, <http://samy.fi/fi/harrastus/valjakko/kayttovalion-arvon-vaatimukset>.

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2013. Samojediaapinen. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2014. JTO - Jalostuksen tavoiteohjelma 2014-2018.

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2014. Rotumääritelmän tulkinta 2014. Viitattu 23.1.2018, http://www.ulkomuototuomarit.fi/material/SAMY%20rotum_erikoiskoulutusmatsku.pdf.

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry 2017. Tapahtumakalenteri. Viitattu 1.12.2017, <http://samy.fi/fi/tapahtumakalenteri>.

Svenska polarhundklubben 2013. Rasspecifik Avelsstrategi. Viitattu 18.1.2018, <https://www.skk.se/globalassets/dokument/rasdokument/ras-samojedhund.pdf>.

Svenska polarhundklubben 2017. SPHK Meriteringsregler. <http://sphk.se/download/sphk/regler/Meriteringsregler-SPHK-2017-2021-.pdf>.

VanLeeuwen, E. & VanLeeuwen, L. 2003. Siperianhusky – rekikoira. Kolmas ja laajennettu painos. Toim. Kainulainen A. Helsinki: EiriPrint.

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Samojedinkoiran käyttöominaisuudet

Kerään tietoa samojedinkoirien käyttöominaisuuksista opinnäytetyötäni varten. Vastauksenne on tärkeä samojedinkoirien veto-ominaisuuksien kartoittamisessa. Toimeksiantajani on Valjakkosamojedit ry:n kilpailutoimikunta. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-25 minuuttia. Tähdellä merkityt kohdat ovat pakollisia.

Tutkimuksesta saatujen tietojen avulla koostan opinnäytetyön, joka selvittää samojedinkoiran veto-ominaisuuksia. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja vastauksia ei liitetä vastaajiin. Yksittäisiä kommentteja voidaan lainata opinnäytetyöhön.

Kysely on auki 18.12-7.1.

1. Kuinka monta vuotta olet harrastanut vedättämistä samojedisi kanssa? *

- ☐ 0-3 vuotta
☐ 4-7 vuotta
☐ 8-12 vuotta
☐ yli 12 vuotta

2. Monenko eri samojedin kanssa olet harrastanut vetotoimintaa? *

- ☐ 1-4
☐ 4-20
☐ 20 tai enemmän

3. Onko sinulla muita, vetoharrastukseen liittyviä toimia, jotka ovat syventäneet näkemystäsi (kasvattaja, toimitsija, tuomari ym.)?

Seuraava -->

4. Millainen samojedinkoira on rekikoirana? *

5. Millaisena näet suomalaisen samojedin veto-ominaisuudet verrattuna ulkomaisiin samojedinkoiriin?

6. Mitkä ominaisuudet ovat vetokoirana toimivalle samojedille tärkeimpiä *

Rakenteessa

Terveystietä

[illegible]

Luonteessa

[illegible]

Sukutaulussa?

7. Mittaako REK-koe luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä? *

- ☐ Hyvin
☐ Melko hyvin
☐ Keskinkertaisesti
☐ Melko huonosti
☐ Huonosti

8. Mikä REK-tulos kuvaa mielestäsi hyvää rekikoiraa?

- ☐ REK1
☐ REK2
☐ REK3
☐ REK0 (osallistuminen kokeeseen)
☐ Muu, mikä?

9. Mittaako REKÄ-kokeen "työskentelyhalukkuus" -kohta luotettavasti samojedinkoiran työskentelykykyä? *

- ☐ Hyvin
☐ Melko hyvin
☐ Keskinkertaisesti
☐ Melko huonosti
☐ Huonosti

10. Miten muuten voitaisiin mitata koiran vetointoa tai -kykyä? Voiko LT:tä, MH:tä, näyttelyitä tai muita virallisia kokeita (pl. REK/REKÄ) käyttää apuna hyvän rekikoiran tunnistamisessa?

11. Pitäisikö FI KVA-arvon käyttökoetulosvaatimusta kiristää? Nyt siihen vaaditaan kaksi REKÄ-YLE1 -tulosta tai yksi REKÄ-JOH1-tulos, sekä kaksi hyväksyttyä (REK1-REK3) kilpailukoetulosta. *

- ☐ Kyllä, miten?
☐ Ei, miksi?

12. Minkälaisia veto-ominaisuuksia toivot pentueelle vanhemmilta siirtyvän tai uutta pentua hakiessa minkälaisia veto-ominaisuuksia arvostat vanhemmissa? *

13. Ovatko nykyiset samojedit keskimäärin parempia vai huonompia vetoahalukkuudeltaan, kuin

	Paljon parempia	Hieman parempia	Samantasoisia	Hieman huonompia	Paljon huonompia
5-7 vuotta sitten *	☐	☐	☐	☐	☐
10-15 vuotta sitten	☐	☐	☐	☐	☐
20-25 vuotta sitten	☐	☐	☐	☐	☐

14. Onko kaikista samojedinkoirista vetokoiriksi? *

- ☐ Kyllä, miksi?
- ☐ Ei, miksi?

15. Voiko omistaja/ajaja pilata hyvän vetokoiran vetoinnon? Miten?

16. Voiko vetoinnottoman pennun tai aikuisen opettaa hyväksi rekikoiraksi? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

17. Miten samojedinkoira on kehittynyt rekikoirana harrastusvuosiesi aikana?

18. Millainen on samojedinkoiran tulevaisuus rekikoirana? *

19. Toivoisitko, että samojedinkoiran käyttöominaisuuksille voitaisiin laskea indeksi? Mitkä ominaisuudet siinä tulisi ottaa huomioon?

Working samoyeds

I am writing my thesis about samoyed's working abilities and collecting information with a survey. Because there is very little written information about samoyed's working abilities, I need knowledge from people, who have it. I am a Finnish student from Oulu University of Applied Sciences and I study Degree Programme in Agricultural and Rural Industries. My principal is Valjakkosamojedity's competition committee. Valjakkosamojedity is a Finnish association promoting samoyed's work-related use in Finland.

Answering the questions will take about 15 to 25 minutes. Questions marked with * are compulsory. I hope you will use some time and effort to answer the questions. Results from the survey will be used in my thesis. Answers will be handled with confidence and responses will not be related to respondents. Some individual comments may be quoted in the final work.

The survey is open between 18.12 and 7.1.

1. How many years have you sled with your samoyed(s)? *

- ☐ 0-3 years
- ☐ 4-7 years
- ☐ 8-12 years
- ☐ 12 + years

2. With how many samoyeds have you sled with? *

- ☐ 1-4
- ☐ 5-20
- ☐ More than 20

3. Do you have experience with working samoyeds, which have improved your opinions (breeding, judging..)?

4. What kind of sled dog is samoyed? *

5. What kind of differences is there between working samoyeds in different countries?

6. What features or qualities are important to a working samoyed *

In anatomy

In health

In temperament

In pedigree?

7. Does Swedish DP-test measure samoyed's pulling feature well? *

- ☐ Very well
☐ Quite good
☐ Average
☐ Quite bad
☐ Not at all

8. Which DP-class is best for estimating samoyeds pulling feature? *

- ☐ DP10
☐ DP20+
☐ DP60
☐ DP100+
☐ DP250+

9. Would there be some other, better ways to search the quality, for example Finnish sled dogs obedience test, where judge values dog's enthusiasm to pull? *

10. What do you think about Finnish and Swedish working champion requirements? FIN: 2 x pass in sled dog competition trial after the dog has turned 15 months old and 1 x commendable result in sled dog working trial in lead dog position or 2 x commendable result in sled dog working trial in other position. SWE: Five first prices: 2x DP10, 2x DP20+ 1x DP60, DP100+ or DP250+. *

11. Can you use other contests (mental valuation, obedience, shows) to find a good sled dog? *

- ☐ Yes, which?
☐ No

12. Are today's samoyeds better sled dogs than samoyeds

	Strongly disagree	Disagree	No improvement	Agree	Strongly agree
5-7 years ago *	☐	☐	☐	☐	☐
10-15 years ago	☐	☐	☐	☐	☐
20-25 years ago?	☐	☐	☐	☐	☐

13. Can every samoyed learn to be a good sled dog? *

- ☐ Yes
☐ No

14. Is it possible, that owner or driver ruins samoyed's will to pull? *

- ☐ Yes, how?
☐ No

15. If the dog does not want to pull, is it possible to teach that to a dog? *

- ☐ Yes
☐ No

16. Is ability and will to pull a sled a heritable feature? *

☐

Yes, how it has shown in your breeding work or in your dogs?

☐

No

17. How has the samoyed developed as a sled dog throughout the years? *

18. Do you hope that there would be a BLUB-index to working abilities? What results, qualities etc should be considered in counting that kind of index?

Rotujärjestö on tehnyt samojedinkoiralle luonnetestin eri osa-alueille tavoiteltavat pisteet. Vuoden 2007 alusta voimaantulleen, hieman uudistetun luonnetestipöytäkirjan mukaisesti on eroteltu rodun **ihanne-** ja **hyväksyttävä** tulos.

Taulukko 10. Samedjinkoirien luonnetestitulokset 2002 - 2006

Testiosio		Kuvaus	Koiramäärä	
			kpl	%
I Toimintakyky kerroin 15	3	Suuri		
	2	Hyvä	9	22,0 %
	1	Kohtuullinen	23	56,1 %
	-1	Pieni	9	22,0 %
	-2	Riittämätön		
	-3	Toimintakyvytön		
II Terävyys kerroin 1	3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	2	4,9 %
	2	Suuri ilman j. hyökkäyshalua		
	1	Pieni ilman j. hyökkäyshalua	39	95,1 %
	-1	Pieni j. hyökkäyshaluin		
	-2	Kohtuullinen j. hyökkäyshaluin		
	-3	Suuri j. hyökkäyshaluin		
III Puolustushalu kerroin 1	3	Kohtuullinen hillitty	4	9,8 %
	2	Suuri hillitty		
	1	Pieni	32	78,0 %
	-1	Haluton	5	12,2 %
	-2	Erittäin suuri		
	-3	Hillitsemätön		
IV Taisteluhalu kerroin 10	3	Suuri		
	2	Kohtuullinen	16	39,0 %
	1	Erittäin suuri		
	-1	Pieni	17	41,5 %
	-2	Riittämätön	6	14,6 %
	-3	Haluton	2	4,9 %
V Hermorakenne kerroin 35	3	Tasapainoinen ja varma		
	2	Tasapainoinen	10	24,4 %
	1	Hieman rauhaton	31	75,6 %
	-1	Vähän hermostunut		
	-2	Hermostunut		
	-3	Erittäin hermostunut		
VI Temperamentti kerroin 15	3	Vilkas	15	36,6 %
	2	Kohtuullisen vilkas	24	58,5 %
	1	Erittäin vilkas	2	4,9 %
	-1	Häiritsevän vilkas		
	-2	Välinpitämätön		
	-3	Apaattinen		
VII Kovuus kerroin 8	3	Kohtuullisen kova	19	46,3 %
	2	Kova		
	1	Hieman pehmeä	20	48,8 %
	-1	Erittäin kova		
	-2	Pehmeä	2	4,9 %
	-3	Erittäin pehmeä		

VIII Luokse- päästävyys kerroin 15	3	Hyväntahtoinen, luoksep., avoin	40	97,6 %
	2a	Luoksep., aavistuksen pidättyväinen	1	2,4 %
	2b	Luoksep., hieman pidättyväinen		
	1	Mielistelevä		
	-1	Selvästi pidättyväinen		
	-2	Hyökkäävä		
Laukaus- pelottomuus	-3	Salakavala		
	+	Laukausvarma	31	75,6 %
	++	Laukauskokematon	10	24,4 %
	+++	Paukkuärtyisiä		
	-	Laukausaltis		
	--	Laukausarka		
		Uroksia	14	34,1 %
		Narttuja	27	65,9 %
		Testattuja koiria yhteensä	41	

Taulukko 11. Samojedinkoirien luonnetestitulokset 1.1.2007 – 5.10.2014

Testiosio		Kuvaus	Koiramäärä	
			kpl	%
I Toimintakyky kerroin 15	3	Suuri		
	2	Hyvä	9	12,2 %
	1	Kohtuullinen	42	56,8 %
	-1	Pieni	22	29,7 %
	-2	Riittämätön	1	1,4 %
	-3	Toimintakyvytön		
II Terävyys kerroin 1	3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	13	17,6 %
	2	Suuri ilman jj. hyökkäyshalua		
	1	Pieni ilman jj. hyökkäyshalua	61	82,4 %
	-1	Pieni jj. hyökkäyshaluin		
	-2	Kohtuullinen jj. hyökkäyshaluin		
	-3	Suuri jj. hyökkäyshaluin		
III Puolustushalu kerroin 1	3	Kohtuullinen hillitty	10	13,5 %
	2	Suuri hillitty		
	1	Pieni	47	63,5 %
	-1	Haluton	17	27,4 %
	-2	Erittäin suuri		
	-3	Hillitsemätön		
IV Taisteluhalu kerroin 10	3	Suuri	2	2,7 %
	2	Kohtuullinen	21	28,4 %
	1	Erittäin suuri		
	-1	Pieni	40	54,1 %
	-2	Riittämätön	10	13,5 %
	-3	Haluton	1	1,4 %
V Hermorakenne kerroin 35	3	Tasapainoinen ja varma	0	0,0 %
	2	Tasapainoinen	9	12,2 %
	1	Hieman rauhaton	63	85,1 %
	-1	Vähän hermostunut	2	2,7 %
	-2	Hermostunut		
	-3	Erittäin hermostunut		
VI Temperamentti	3	Vilkas	24	32,4 %

kerroin 15	2	Kohtuullisen vilkas	38	51,4 %
	1	Erittäin vilkas	9	12,2 %
	-1a	Häiritsevän vilkas	1	1,4 %
	-1b	Hieman välinpitämätön		
	-1c	Impulsiivinen	1	1,4 %
	-2	Välinpitämätön		
	-3	Apaattinen		
VII Kovuus kerroin 8	3	Kohtuullisen kova	16	21,6 %
	2	Kova		
	1	Hieman pehmeä	56	75,7 %
	-1	Erittäin kova		
	-2	Pehmeä	2	2,7 %
	-3	Erittäin pehmeä		
VIII Luokse- päästävyys kerroin 15	3	Hyväntahtoinen, luoksep., avoin	69	93,2 %
	2a	Luoksep., aavistuksen pidättyväinen	4	5,4 %
	2b	Luoksep., hieman pidättyväinen	1	1,4 %
	1	Mielistelevä		
	-1	Selvästi pidättyväinen		
	-2	Hyökkäävä		
	-3	Salakavala		
Laukaus- pelottomuus	+	Laukausvarma	42	56,8 %
	++	Laukauskokematon	22	29,7 %
	+++	Paukkuärtyisä	4	5,4 %
	-	Laukausaltis	5	6,8 %
	--	Laukausarka		
Testattuja koiria yhteensä			74	